

वेणुवको पहिलो बौद्ध मासिक

आनन्द भूमि

२०६७ होली पुन्हि- चैत्र महिना वर्ष ३८
बु.सं. २५५४

अंक ११
ने.सं. ११३१

The Ananda Bhoomi (Year 38, Vol. 11)
A Buddhist Monthly :March/April 2011

प्रमुख सल्लाहकार:

भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर (प्रमुख, आ. कु. वि.)
भिक्षु मैत्री महास्थविर (अध्यक्ष, आ. कु. वि. संस्था)

सल्लाहकार:

भिक्षु धर्ममूर्ति (सचिव, आ.कु.वि.)

व्यवस्थापक

भिक्षु सरणंकर

आनन्द कुटी विहार, ४२७१४२०

वितरण तथा अर्थ

भिक्षु पियदस्सी, भिक्षु नारद

लेखा व्यवस्थापन:

भिक्षु प्रज्ञारत्न, सुरेश महर्जन, स्वयम्भू

आवरण डिजाइन/मित्री सेटिङ्ग

विनोद महर्जन

सम्पादन सहयोगी

भिक्षु वजिरजाण (के.पि. मगर), बुद्धविहार भृकुटीमण्डप

सम्पादक/प्रकाशन संयोजक:

कोण्डन्य

बुद्धविहार भृकुटीमण्डप, ४२२६७०२

वितरणार्थ सहयोगीहरू:

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), शाक्य वाच शप-बनेपा, अ. इन्द्रावती, सुश्री वीणा कंसाकार, सुश्री शकुन्तला प्रधान, श्रीमती केशरी वज्राचार्य, सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा), नरेश वज्राचार्य, विद्यादेवी शाक्य (बुटवल), याम शाक्य (वेनी), सर्जु वज्राचार्य, देवेन्द्र शाक्य (पाल्पा), उत्तममान बुद्धाचार्य (पोखरा), कृष्णप्रसाद शाक्य (बाग्लुङ्ग), विजय गुरुङ्ग (लमजुङ्ग), ।

मुद्रण:

आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस

ग्वाको, ललितपुर, फोन: २१२०२३५

प्रकाशक:

आनन्दकुटी विहार

आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भू, फोन: ४२७१४२०

का.जि.द.नं. ३४/०३४/०३५/म.क्षे.हु.नि.द.नं. ७/०६१/६२

बुद्धवचनमृत

यो हवे दहरो भिक्खु - युञ्जति बुद्धसासने ।

सो इमं लोकं पभासेति- अब्भा मुत्तो'चन्द्रिमा ॥

अर्थात् : तरुणकालमै बुद्धशासनमा संलग्न हुने भिक्षुले
बादलबाट मुक्त चन्द्रमाले भै प्रकाश दिन्छ ।

तरुण काले बुद्धशासनय् संलग्न जूम्ह भिक्षुं, सुपाचं
मुक्तम्ह चन्द्रमां थें लोकयात ज: विइ ।

The bhikkhu who, while still young,
devotes himself to the Buddha's Teaching,
illuminates this world like the moon freed from a
cloud.

- धम्मपद, ३८२

सम्पर्क कार्यालय

आनन्द भूमि

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।

फोन: ४२७१४२०

E-mail : anandakutivihar@gmail.com

anandakutivihar@ntc.net.np

kondanya@soon.com

वार्षिक रू. १५०/-

एकप्रति रू. १५/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौं ।

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	बुद्धशासनका लागि सजगता र समर्पणभाव	सम्पादकीय	३
२.	जिन्दगी-कर्मफल	राज शाक्य	४
३.	धर्मदान-अमृतदान	संघउपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर	५
४.	धर्म-दर्शन	सत्यनारायण गोयन्का	७
५.	हामी बौद्ध हौं, बौद्ध लेखौं	तिलकमान गुभाजू	१०
६.	दिवंगत बुबाप्रति श्रद्धाञ्जली	डा. भगवानदास मानन्धर	१३
७.	साहसकी प्रतिमूर्ति-२	कोण्डन्य	१६
८.	बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-२	अनु. दुण्डबहादुर वज्राचार्य	१९
९.	दानपारमिता	भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर	२२
१०.	राष्ट्रिय जनगणना : नेपाली बौद्धयात हाथ्या	लाभरत्न तुलाधर	२४
११.	त्यागी जुया केने हे मफु	ज्ञानेश्वर निभा:	२५
13.	Birth and Duty	Suwarna Shakya	26
14.	Qualities for Success	Compiled- Shishil Chitrakar	27
15.	Meditation and Reflection I	Bhikkhu Upatissa	29
16.	Are you Swallowing the Iron Ball?	Dr. Ganesh Mali	30
१७.	बौद्ध गतिविधि		३१

सम्भन्नुहोस्

सुरक्षित बचत, उच्च प्रतिफल एवं सरल कर्जाको लागि राजधानी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

संस्थाद्वारा निर्धारित ब्याजदर

निक्षेपतर्फ

विवरण	ब्याजदर
१. बचत खाता	९%
२. मुद्दती खाता	एकमुष्ट
६ महिना	९.५०%
१ वर्ष	१२%
२ वर्ष	१२.५०%
३ वर्ष	१३%
३ वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि आपसी समझदारीमा ब्याजदर तय गरिनेछ ।	१२.५०%
२ वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि रु. २ लाखभन्दा बढी रकम राखेमा मासिक रूपमा १३% का दरले ब्याज प्रदान गरिनेछ ।	१३%

३. दोब्बर भुक्तानी योजना

यस योजनाअन्तर्गत ५ वर्ष मुद्दतीमा साँवाको एकमुष्ट दोब्बर भुक्तानी गरिनेछ । यसमा लाग्ने ब्याज दर संस्थाले ब्याहोरिदिने छ ।

४. ज्येष्ठ नागरिक पेन्सन योजना

यस योजनामा सरिक हुनेलाई प्रत्येक महिना तोकिएको निर्धारित रकम प्रदान गरिनेछ, साथै दशैँ खर्चको रूपमा एक महिना बराबरको थप रकम समेत प्रदान गरिनेछ र यसमा लाग्ने ब्याज दर संस्थाले ब्याहोरिदिने छ।

ऋणतर्फ

विवरण	ब्याजदर
१. विभिन्न कर्जा	१९%
२. व्यवस्थापन शुल्क	३%
(भुक्तानी म्यादभित्र चुक्ता गरेमा १% फिर्ता हुने)	
३. मुद्दती रसिद धितोमा प्रदान गरेको ब्याजदरमा २% थप ब्याज दिइनेछ ।	

राजधानी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

बागबजार, काठमाडौँ ३१, फोन : ०१-४२९९२५२

सम्पादकीय

बुद्धशासनका लागि सजगता र समर्पणको खाँचो

राणाकालीन एकतन्त्रीय शासनव्यवस्था जीवित छँदै नेपाल भाषा तथा समग्र बुद्धधर्मकै पुनर्जागरण कालको प्रारम्भसँगै नेपालमा थेरवाद बुद्धशासनको पुनर्जागरण काल सुरु भएको थियो । भिक्षु महाप्रज्ञाले वि. सं. १९८५ मा स्थविरवादी-प्रव्रज्या धारण गरिसकेपछि नेपालमा थेरवाद बुद्धशासनको पुनःस्थापना भएको मानिन्छ । यसपछि बुद्ध, बुद्धधर्म, बौद्ध संस्कृति एवं बौद्ध दर्शनको अध्ययन-अध्यापनमा आध्यात्मिक परिवर्तन भएको मान्न सकिन्छ । वि. सं. २००१ मा थेवादी भिक्षु-श्रामणेरहरूलाई देशनिकाला गरिएको प्रकरण सँगसँगै ज्ञानमाला, धर्मोदय सभा, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको स्थापनापश्चात् विश्व-बौद्ध सम्मेलनसम्मको परिकल्पनालाई साकार पारी बुद्धको पवित्र जन्मभूमि लुम्बिनीलाई विश्वशाक्तिको मुहानको रूपमा सुपरिचित गरिदै लान ठूलो उर्जा मिलेको स्मरणीय संघर्षका पानाहरू कसैबाट छिपेको छैन, यो जीवन्त इतिहास हो ।

महाप्रज्ञापछि नेपालका प्रथम संघमहानायक भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरलगायत दिवंगत महास्थविरहरू धर्मा लोक, शाक्यानन्द, अनिरुद्ध, अमृतानन्द, सुबोधानन्द, महानाम, प्रज्ञारश्मी, चुन्द, विवेकानन्द, विमलानन्द, रत्नज्योति, सुमङ्गल, सुदर्शन आदिले सम्पूर्ण जीवन बुद्धशासनका लागि उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याउनुभएको थियो भने त्यसरी नै दिवंगत अनागारिकाहरू रत्नपाली, धर्मपाली, संघपाली, धम्मनन्दी, धर्मचारी, शीलाचारी, धर्मशीला, सुशीला, विशाखा, रत्नमञ्जरी आदिले बुद्धशासनको लागि उल्लेखनीय योगदान गर्नुभएको इतिहासलाई सम्बद्ध भिक्षु, श्रामणेर तथा अनागारिकाहरूले मात्र होइन बुद्धधर्मसम्बद्ध सबैले स्मरण गर्नु बुद्धशासनिक सुखकर विषय हो । उहाँहरूकै शासनिक योगदानलाई निरन्तरता दिने क्रममा आज पनि नेपालका संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर, संघउपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, धम्माचरियो भिक्षु ज्ञानपूर्णा महास्थविर, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बोधिसेन महास्थविर, भिक्षु धम्मसोभन महास्थविर, भिक्षु गुणघोष महास्थविर, भिक्षु शीलभद्र महास्थविर, भिक्षु मैत्री महास्थविरलगायत श्रद्धेय भन्तेहरूबाट वर्तमान थेरवाद बुद्धशासनलाई यो स्थितिमा पुऱ्याउन जे जति योगदान गरे, त्यसलाई युवापुस्ताले स्मरणीय इतिहास मानी अझ कसरी सशक्त रूपमा अगाडि बढाउन सकिने हो, त्यतातिर ध्यानाकृष्ट गर्नु शुभ अभियान हुनेछ ।

यसरी नै वर्तमान अनागारिकाहरू धम्मवती, दो मागुनवती, जाणसीला, माधवी, सत्यशीला, उत्पलवर्णा, चमेली, कमला, लगायत अन्य अनागारिकाहरूले थेरवाद शासनको लागि जति योगदान गरेका छन्, त्यसलाई पनि स्मरणीय इतिहास मानी अगाडि लम्किनु विकासशील मार्ग अपनाएको सिद्ध हुनेछ ।

आखिर बुद्धशासनको लागि जोसुकै प्रव्रजितहरूले आफ्नो सम्पूर्ण जीवन बुद्धशासनमा अर्पण गरेर धर्मलाई आजको यो परिवेशमा जुन रूपले संरक्षण संवर्द्धन गरेका छन्, त्यसलाई निरन्तरता दिनु सबैको दायित्व हो । यसरी नै भिक्षु-अनागारिकाहरूलाई हस्तेमा हस्ते गरी समग्र बुद्धशासनलाई डोऱ्याउन श्रद्धालु दाताहरूको शासनिक श्रद्धाले अहं भूमिका निर्वाह गरिरहेको पाटो स्वयं धार्मिक गौरवको विषय हो भने श्रद्धालु दाताहरूको श्रद्धालाई समेट्नु शासनिक लाभप्रद विषय हो ।

त्यसो त राणकालको अन्त्यतासँगै संघर्षमय इतिहास बोकी पुनर्जागरित नेपालको थेरवाद बुद्धधर्म र यसका उत्तर चढावहरूलाई इतिहास मान्न कन्जुस्योई गरी नेपालको थेरवाद बुद्धशासनलाई आयातीत धर्म भनेर संकुचित भावना ओकल्नेहरू पनि छन् । इतिहासमा कपिलवस्तु आदि क्षेत्रमा स्वयं बुद्धकै प्रवेश, चीनिया यात्री ह्वेनसाङ्गको यात्रा वृत्तान्तअनुसार स्थविरवादी धर्मको नेपालमा निरन्तरता थियो भन्न सकिन्छ । जयस्थिति मल्लले सामाजिक सुधारको नाममा थालेको जुन अभियान-इतिहास छ, त्यसपछि नेपालको बुद्धशासनिक क्षेत्रमा प्रव्रजितहरू प्राय लुप्त नै अवस्थामा थिए भने वज्राचार्य गुरुहरूबाट बुद्धधर्मलाई निरन्तरता दिन जेजस्तो समयानुकूल धार्मिक विधिव्यवहारलाई निरन्तरता दिएका हुन्, सहाहनीय कदम नै हुन् ।

आज आफ्नै तवरमा सक्दो योगदान पुऱ्याउँदै वामे सरिरहेको थेरवाद बुद्धशासनमार्फत बुद्ध, बुद्धधर्म तथा बौद्ध दर्शनको प्रचार-प्रसारमा ठोस योगदान पुऱ्याउने कार्य भइरहेको छ । हो, नेपालमा थेरवाद बुद्धशासन जुन रूपले अगाडि बढ्नुपर्ने हो, जुन स्थितिमा पुग्नुपर्ने हो त्यो अवश्य पुग्न सकेको छैन भनेर चिन्तित हुनु जायज होला । जति भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका, उपासकोपासिकाहरू देखिए, विहारहरू निर्माण भए, संघसंस्थाहरू स्थापना भए, अध्ययनअध्यापनका कार्यहरू भए, ती यावत पक्षलाई रचनात्मक दृष्टिले मुल्याङ्कन गर्दा धेरै आशा गर्ने मार्ग प्रशस्त हुँदैछ । परम्परागत मूल्यमान्यतामा आश्रित सामाजिक बनौटभित्र थेरवाद बुद्धशासनले स्थान ओगट्दै जान अझै धेरै उकाली ओराली पार गर्न बाँकी होलान् । विभिन्न जनजातिहरूका माझ नौलो जागरणसहित प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गरिरहेको संवेदनशील घडीमा नीतिगत प्रणालीबद्ध एवं संस्थागत रूपमा अगाडि बढ्न सके सुनौलो भविष्यको परिकल्पना गर्न सकिन्छ । यसका लागि अग्रजहरूबाट भएगरेका योगदानलाई स्मरण गरी जनशक्तिका रूपमा रहेका तरुण भिक्षु, श्रामणेर तथा अनागारिकाहरू सबैले सजगता, सतर्कता अपनाउँदै समर्पित भावसहित सामूहिक रूपमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याउन सके समग्र बुद्धशासनको विरस्थायीका लागि हितकर-सुखकर विषय हुनेछ ।

जिन्दगी - कर्मफल

- राज शाक्य, ल.पु.

उ र म एकैदिन जन्मेको हरे
नाङ्गै खालि हात रूँदै रूँदै
बित्यो दिन महिना वर्ष हुँदै हुँदै
भयो उ र म भिन्दै भिन्दै ॥१॥

विराजमान छ छाँयामा, चन्द्रमा उसको
अङ्गालो मारिरहन्छ बसन्तले
राहु केतुको पात्र भएँ म
छोडेन मलाई शुष्क शिशिरले ॥२॥

छायो किन यस्तो अपूर्व भिन्नता
जन्म त दुबैको एकैनासको थियो
रहश्य यो कस्तो विधि-विधानको
बुझ्न मन मेरो व्याकुल थियो ॥३॥

घुम्दैफिर्दै पुगें एक दिन
भृकुटीमण्डपस्थित बुद्धविहारमा
प्रवचन गुन्जिरहेथ्यो भन्तेको मुखारवृन्दबाट
गई टुप्लुक्क बसेँ म सुन्न, एक छेउमा ॥४॥

गरिआएको पूर्वजन्ममा हामीले
सत्कर्म र दुष्कर्मको फल
भोग्छौं हामीले यो जन्ममा
सुखी र दुःखी भई हरपल ॥५॥

छर्लङ्ग भयो मेरो व्याकुलता
सुनेर भन्तेको सारपूर्ण प्रवचनले
खुखी र दुःखी विधि-विधान होइन रहेछ
हुँदोरहेछ पूर्वजन्मको आफ्नै कर्मफलले ॥६॥

कुम्भू'पमं कायमि'मं विदित्वा-नगरु'पमं चित्तमि'दं ठपेत्वा ।
योधेथ मारं पञ्जावुधेन-जितञ्च रक्खे अनिवेसनो सिया ॥

थ्व शरीर तज्यानावनीगु ग्वंपचा थें धकाः सीका, चित्तयात नगर
समानं सुरक्षित यानाः, प्रज्ञा-शस्त्रं मारयात त्याकि, त्याकेधुंकाः अनासक्त
जुयाः थःगु चित्त रक्षा यानाःच्चँ ।

- धम्मपद

मिलन बहुदेशीय सहकारी संस्था लिमिटेड

हवनाछँ, पाको, न्यूरोड, काठमाडौं

फोन: ४२३१०३६, ४२२२०६५, फ्याक्स : ४२१६१६७

धर्मदान र अमृतदान

मिक्षु अश्वघोष
महास्थतिर

त्याग भावनाले दान दिन सक्ने कार्यलाई धर्म भनिन्छ । धार्मिक क्षेत्रमा दानको महत्त्व बारे चर्चा गरिएको पाइन्छ । नभएको मानिसलाई भएको व्यक्तिले त्याग भावना राखी दान दिएको खण्डमा ठूलो उपकार भई गरिबी निवारण कार्यमा टेवा पुग्ने हुन्छ । हाम्रो समाजमा प्राचीनकालदेखि दान दिने चलन छ । दान दिनु ठूलो होइन, त्याग गर्न सक्नु ठूलो हो । अब के चीज दान दिँदा के कस्तो अर्थ लाग्ने रहेछ भन्ने विषयमा एकपटक चर्चा गरौं ।

संयुक्तनियकामा उल्लेख भएअनुसार एकपटक एकजना ठूलो प्रभावशाली व्यक्ति बुद्धसमक्ष जानुभई यसरी प्रश्न गर्नुभएको रहेछ :-

- कुन चीज दान दिएमा बलशक्ति दान दिएजस्तै हुन्छ ?
- कुन चीज दान दिएमा सुखदान दिएको हुन्छ ?
- के दान दिएमा सबै चीज दान दिएजस्तै हुनेछ ?
- के चीज दान दिएमा अमृतदान दिएको हुनेछ ?

बुद्धको उत्तर यसरी रहेको थियो :-

- अन्नदान दिएमा बलशक्ति दान दिएजस्तै हुनेछ ।
- वस्त्रदान दिएमा रूप-वर्णदान दिएको हुन्छ ।
- यातायात सुविधा दान दिए सुखदान दिएको हुनेछ ।
- बत्ति (उज्यालो) दान दिए आँखादान दिएको हुन्छ ।
- बस्ने ठाउँ दान दिए सबै दान दिएजस्तै हुनेछ ।
- धर्मज्ञान जसले प्रचार गर्छ उसले अमृत (धर्म) दान दिएको जस्तै हुनेछ ।

अब विभिन्न वस्तु दान दिने विषयमा केही चर्चा गरौं ।

१. बुद्ध भन्नुहुन्छ- "सबै सत्ता आहारद्वितिका" अर्थात् सबै प्राणी आहारमा निर्भर छन् ।

खाना खाएर मात्र बाँचिरहन सकेका छन् यिनीहरू । अन्नदान दिनु भनेको नै आयु, वर्ण, सुख, बल र प्रज्ञा बुद्धि दान दिएको जस्तै हुनेछ । खाना नखाइकन कुनै पनि प्राणी बाँच्न सक्दैन । सिद्धार्थ कुमारले खाना नखाइकन तपस्या गर्नुहुँदा बोधिज्ञान प्राप्त गर्न सक्नुभएन । शरीर कमजोर भएमा मन पनि कमजोर हुने भएकोले सिद्धार्थ कुमारले खाना खानुभएपछि मात्र बुद्धत्व प्राप्त गरी बोध हुनुभयो । त्यसैले सबै प्राणीलाई खाना नभई हुँदैन ।

२. वस्त्र दानले रूपवर्ण-दान दिएको हुनेछ । मानिसलाई वस्त्र नभई हुँदैन वस्त्र नलगाइकन मानिसको रूप राम्रो देखिन्दैन । मौसमअनुसार लुगा फाटोको आवश्यकता हुन्छ । हाम्रो नेपालमा भाइटीका र दशैँमा आफ्ना दिदीबहिनीहरूलाई दाजुभाईहरूलाई र परिवारलाई वस्त्र दान दिने चलन रहेको छ । आजभोलि त वृद्धाश्रम, बालआश्रम र अनाथालयहरूमा पनि वस्त्रदान दिएर पुण्यकार्य गर्ने चलन आएको देखिन्छ । बागमती छेउमा पाटीपौवामा रहेका अशरण वृद्ध वृद्धाहरूलाई समेच वस्त्र दान दिने चलन छ । यो धर्मको कुरा हो ।

यस अङ्क

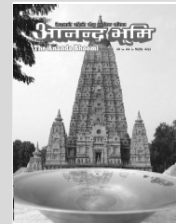
आनन्दभूमि

पढौं पढाऔं, समयमै वार्षिक ग्राहक बनौं

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं, फोन: ४२७९४२०

E-mail : anandakutivihar@gmail.com
anandakutivihar@ntc.net.np

गताङ्कमा

३. अशरण व्यक्तिहरूलाई यातायातको व्यवस्था मिलाई दान दिनु नै सुखदान दिएजस्तै हुनेछ । जुत्ता, छाता आदि दान दिँदा यातायातको लागि सुविधा मिल्ने हुँदा यो पनि एक प्रकारको सुखदान नै ठहरिन्छ ।

४. शहरका गल्लीहरूमा अँध्यारो ठाउँहरूमा घरको झ्याल बाहिर बाटोमा हिँड्ने मानिसहरूलाई सुविधा हुनेगरी बत्ति बालिदिएको खण्डमा आँखा दान दिएजस्तै हुनेछ । आँखा कमजोर भएका बुढाबुढी र गरीब व्यक्तिहरूलाई चस्मादान दिनसके आँखा दान दिएजस्तै हुनेछ ।

५. बासस्थानका प्रबन्ध मिलाई बासस्थान दान दिनसकेमा सबैठोक दान दिएजस्तै हुनेछ । पहिले पहिलेदेखि धर्मचेतना भएका धनी व्यक्तिहरूले बटामा छेउछाउमा पाटी-पौवा आदि बनाएर बटुवा र गरीब व्यक्तिहरूलाई ठूलो उपकार गर्ने चलन रहँदै आएको छ । ती पाटी-पौवाहरू (कुनै त जीर्ण अवस्थामा)

अहिलेसम्म पनि देखिन्छ ।

६. धर्म र अमृतदान भन्नुको अर्थ अज्ञानीहरूलाई ठीक तरिकाले शिक्षा दिनु हो । अज्ञानी व्यक्तिहरूले कुनचाहिँ काम राम्रो छ, र कुनचाहिँ काम नराम्रो छ, त्यस विषयमा थाहापाउन सक्दैनन् । कस्तो कुरा कहाँ गर्नुपर्छ, कस्तो काम गरेमा आफूलाई र अरूलाई पनि हित र शान्ति हुनेछ, आदि विषयमा उनीहरूलाई ज्ञान हुँदैन । क्रोध गर्नु, लोभ गर्नु, कुनै चीजमा आसक्त र मोहित हुनु दुःखको कारण हो भन्ने विषयमा ज्ञान हुँदैन अज्ञानीहरूमा । त्यसैले यी ज्ञान गुणका कुराहरू सिकाई अज्ञानीहरूलाई ज्ञानी बनाउन टेवा दिने कार्यलाई धर्मदान र अमृतदान भनिन्छ । त्यति मात्र होइन ज्ञानगुणका कुराहरू लेखी पुस्तक छापेर वितरण गर्नु, धर्मका कुराहरू प्रचार गर्नुजस्ता धर्मदान गर्ने कार्य सबै अमृतदान नै हो ।

♦♦

क्रमिक वचत गर्ने बानी बसालौ
बोट नमासी मिठो फल खाऔं

रजिष्टर्ड नं. १००/०६२-६३

इन्द्रेणी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

गुरुजुधारा, काठमाण्डौ
फोन नं. ४३९५३४४, फ्याक्स: ४३९०४५८
इमेल: indrenico_operative@yahoo.com

इन्द्रेणी सहकारीको रेमिट सेवा

WESTERN UNION
भने सुनेर

prabhu
Money Transfer

meroremit

N. BIL REMIT

UNION MONEY TRANSFER CO. LTD.

संसारको जुनसुकै ठाउँबाट पठाएको रकम सप्ततारा इन्टरनेशनल प्रा.लि. मार्फत

इन्द्रेणी सहकारी गुरुजुधारामा तुरुन्तै पाइन्छ ।

सम्पर्क फोन नं. ४३९५३४४, फ्याक्स: ४३९०४५८

धर्म-दर्शन

लेख-पढ गर्दा "धर्म" शब्दको प्रयोग धेरै ठाउँमा गरिन्छ । कहीं साधकहरू मिथ्या भ्रान्तिमा नपर्नु । यहाँ धर्मको अर्थ कुनै सम्प्रदायको लागि प्रयोग गरिएको होइन । धर्मको अर्थ हो, एउटा यस्तो सुख-शान्तिमय जीवन आदर्श जुन आफ्नो लागि मात्र होइन समस्त मानव समाजको लागि अझ भन्नु समस्त प्राणीजगतको लागि सुख-शान्ति र कल्याणको साधन हो । धर्मको शुद्धता यस अर्थमा हुन्छ कि त्यो कुनै ब्यक्ति विशेष, वर्ग-विशेष, जाति-विशेष, समूह-विशेष, राष्ट्र-विशेष अथवा देश-विशेषको परिधिभित्र सीमित हुनु हुँदैन । यस्तो भयो भने सत्य हुँदैन, सद्धर्म हुँदैन । त्यो एउटा सम्प्रदाय हुनजान्छ । शुद्ध-सद्धर्मको विशेषता यही हो कि त्यो मानव मात्रको लागि समानरूपले सहज र ग्राह्य पनि हुनुपर्छ, कल्याणकारी हुनुपर्छ । जहाँ सद्धर्म छ त्यहाँ मानव-मानवबीच विभाजन गर्न सक्दैन । कसैलाई धर्मको अधिकारी र कसैलाई धर्मबाट बंचित गर्न सक्दैन । सद्धर्ममा कुनै विधानको अन्धरूपले अनुकरण गरिदैन । यसबाट त प्रत्येक मनुष्यले आफ्नो तथा अन्यको लाभहानी थाहा पाउँदछ र सबैको भलाईको लागि शान्तिमय जीवन जीउने तरीका सिक्दछ । काय र वाणीको दुष्कर्मबाट अलग्ग रहेर कसरी शीलवान तथा सदाचारी हुन सकिन्छ ? आफ्नो कल्याणको मार्ग कसरी पहिल्याउन सकिन्छ ? अन्य ब्यक्तिहरूको सुख-शान्ति कायम राख्ने कार्यमा कसरी सहायक बन्न सकिन्छ ? शील तथा सदाचार कायम राख्नको लागि मन वशमा राख्ने कार्य कसरी सिक्न सकिन्छ ? अन्तरमुखी रहेर कसरी प्रज्ञा जागृत गर्न सकिन्छ ? मनोविकारलाई निरन्तर नियन्त्रण अथवा दमन गर्नुको बदलामा उत्तुङ्खल बनाएर खुल्ला छुट दिइरह्यो भने प्रज्ञाद्वारा त्यसलाई पूर्णतया सहजरूपले कसरी शमन गर्न सकिन्छ ? चित्तलाई शुद्धतामा कसरी प्रतिष्ठित गर्न सकिन्छ ? मुक्ति-विमोक्षको आस्वादन कसरी गर्न सकिन्छ ? परमपद निर्वाणको साक्षात्कार कसरी गर्न सकिन्छ ?

यस्तो शील, समाधि, प्रज्ञा र विमुक्ति कुनै निश्चित ब्यक्ति-विशेष तथा वर्ग-विशेष अथवा सम्प्रदाय-विशेष कसरी हुनसक्छ ? यो त सर्वसुलभ छ । जस्तै शील पालन गर्छ उसले समाधिबाट चित्तलाई वशमा राख्ने अभ्यास गरेर प्रज्ञाद्वारा चित्तविशोधन गर्दै मुक्ति प्राप्त गर्नसक्छ । शील,

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

समाधि, प्रज्ञा र विमुक्ति नै शुद्ध धर्म हो, यही सद्धर्म हो ।

यही शील, समाधि र प्रज्ञाको अभ्यासबाट शुद्ध धर्ममय जीवन जिउने अभ्यास गर्नको लागि कुनै सम्प्रदायमा दीक्षित

हुनै पर्छ भन्ने छैन । कुनै सम्प्रदायमा दीक्षित भएर मात्र सुख-शान्ति प्राप्त हुन्छ भन्ने छैन । यस्तो त कदापी हुँदैन । कुनै जाति, वर्ग, देश, काल र कुनै पनि भाषा बोल्ने ब्यक्ति जब चाहन्छ तब शील, समाधि र प्रज्ञा धर्मको अभ्यास गर्नसक्छ र सुख-शान्तिको जीवन ब्यतीत गर्नसक्छ । यसलोक र परलोक सुधार्न सक्छ, आफ्नो र अन्य ब्यक्तिहरूको हितसुखमा सहायक बनेर आध्यात्मिक उन्नति गर्नसक्छ ।

शील यस कल्याणकारी मार्गमा प्रथम चरण हो । शील यस आध्यात्मिक जीवनको जग हो, आधारशीला हो । बिना शीलपालन गरेर कोही ब्यक्तिले सम्यक् समाधि प्राप्त गर्न सम्भव छैन । शील, समाधिमा प्रतिष्ठित नभइकन अन्तरप्रज्ञा जागृत गरेर अन्तरमनको सम्पूर्ण विकार निर्मूल गर्नु असम्भव छ । अतः शील यस कल्याणकारी शुद्धधर्मको प्राणस्वरूप हो ।

आऊ शील के हो ? यसलाई बुझौं ।

काय र वाणीको दुष्कर्मबाट अलग्ग रहेर, मुखतापूर्ण दुराचारी जीवनबाट पर रहेर, समभदारीपूर्वक सदाचारमय जीवन जीउनु नै शील हो । दुराचारमय जीवनले ब्यक्ति ब्यक्तिमा, समाज-समाजमा दुर्भावना, द्वेष, द्रोह र विग्रह पैदा गर्दछ । जब कि सदाचारमय जीवनले सुख-शान्ति सदभावना र मैत्री पैदा गर्दछ । पहिलो दुराचारी जीवन दोषपूर्ण जीवन हो भने दोस्रो निर्दोष जीवन । दुराचारी जीवनले आफ्नो तथा अन्य सबै ब्यक्तिहरूको लागि असीम दुःखको प्रजनन र संवर्द्धन गर्दछ भने सदाचारी जीवनले दुःखको शमन तथजा निर्मूल गर्दछ । आऊ, अब पाँच शीललाई राम्ररी केलाएर हेरौं ।

पहिलो- हिसाबाट विरत रह्यौं भने मैत्रीकरुणाको मंगलभावको विकास हुन्छ । हिसा गन्यो भने क्रोध, द्वेष,

सत्यनारायण
गोयन्का

द्रोह र दुर्भावनाको पोषण हुनजान्छ । यो शीलले मनुष्य-मनुष्यप्रति मात्र होइन पशु तथा अन्य प्राणीहरूमा पनि सौमनस्यताको भाव पैदा गर्दछ । यस शीलबाट “जीवो जीवस्य भोजनम्”, “मारो या मरो” भन्ने जंगली कानूनबाट टाढा राख्दछ । सबै प्राणीहरूलाई आत्मभाव अर्थात् “अत्तानं उपमं कत्वा” भन्ने सत्यतिर देखाउँदछ । “बाँच र बाँच्न देऊ” भन्ने मैत्रीपूर्ण वातावरण तैयार गर्दछ र प्राणीहरूको सुख-सम्बर्द्धन गर्दछ ।

दोस्रो- अदिन्नादानबाट अलग्ग रहेर लोभजन्य दुराचरणबाट बच्न सकिन्छ । लुकी-छिपी, चोरी गर्नु मात्र अदिन्नादान होइन, लोभी-लालची भएर अधर्मपूर्वक मिथ्या-आजीविकाको साधन अपनाएर धन-संग्रह गर्नु र जनतालाई निर्धन-दुःखी बनाउनु पनि अदिन्नादान हो, चोरी हो । यस शील पालन गरेमा अन्धस्वार्थताबाट बचेर परदुःखप्रति करुणा प्रज्वलित गर्न सकिन्छ । सबैको हित, न्योयोचित जीवन-यापनको लागि अनुकूल वातावरण तयार गर्नमा सहायक हुनसक्छ ।

तेस्रो- कामसम्बन्धी दुराचरणबाट अलग्ग रहेर आफूभित्र निहित दुर्दमनीय पाशविक वासनालाई दमन गरेर आत्मसंयम रहने अभ्यास गर्न सकिन्छ । पारिवारिक र सामाजिक ब्यवस्थाको सन्तुलन र सबैको सुखद् स्वास्थ्य सुरक्षामा मद्दत गर्न सकिन्छ ।

चौथो- वाचिक दुष्चरित्रबाट अलग्ग रहेर वाणीलाई संयम गर्न सकिन्छ । भूठो बोल्ने, कडा बचन बोल्ने, निन्दा-चुगली गर्ने, निरर्थक बोल्ने बानी छोडेर स्वयं बेचैन हुनबाट बच्न सकिन्छ । अन्यलाई हानी हुने कार्यबाट अलग्ग रहन सकिन्छ । यसबाट अन्य ब्यक्तिको मन दुखाउने कार्यबाट अलग्ग रहन्छौं । साँचो, सीधा, मीठो कल्याणकारी वाणी बोलेर अन्य तथा स्वयं शान्त सुखी हुन सकिन्छ ।

पाँचौं- मादक पदार्थ सेवन गर्नबाट अलग्ग रहेर हामी स्वयं आफूमा बन्धित रहँदैनाँ बल्कि यस्को मादमा परेर अन्य ब्यक्तिहरूको सुख-शान्ति भङ्ग गर्ने पागलपनबाट समेत बच्न सक्छौं ।

यस प्रकार हामी थाहा पाउँछौं कि सबै शील आत्महित तथा परहितको लागि नै हुन् । कोही हत्यारा, लोभी, ब्यभिचारी, भूठो बोल्ने र मद्यपान गर्ने ब्यक्ति आफ्नो इन्द्रियलाई कसरी बशमा राख्नसक्छ ? आफ्नो

मनलाई कसरी स्थीर-शान्त राख्नसक्छ ? प्रज्ञा जागृत गरेर आफ्नो मनमा उठ्ने विभिन्न विनाशकारी मनोविकारबाट कसरी मुक्त हुनसक्छ ? कसरी परमपद निर्वाणको साक्षात्कार गर्नसक्छ ? कसरी असीम मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षाको सर्वमाङ्गल्यमय विहारको जीवन जीउन सक्छ ? स्वयं आफ्नो हित गर्न नसक्ने ब्यक्तिले अन्य ब्यक्तिको हित-सुखको लागि के सहयोग गर्नसक्छ ? उस्ले त अन्यलाई पनि हानी नै पुऱ्याउँछ ।

यस शुद्ध धर्म-पथटको यात्रा आरम्भ गर्दा जब हामी शील-पालन गर्ने अभ्यास गर्छौं, यसबाट कुनै सम्प्रदायको खोक्रो रीतिरिवाज गरिरहेका छैनौं, कुनै पुस्तकमा लिखित विधि-विधानमय निर्जीव कर्मकाण्डको अनुष्ठान गरिरहेका छैनौं, कोही मत-प्रवर्तक ब्यक्ति विशेषको स्तुति-प्रार्थना, पूजा-अर्चनामा अल्भिदैनाँ, कुनै मिथ्या अन्धविश्वासमा अल्भेर विना सोचविचार रूढि-परम्पराको शिकार बन्दैनाँ, कोही लकीरको अंधो फकीर बन्दैनाँ बल्कि धार्मिक जीवन जीउन सिक्यौं र त्यो पनि सोच-विचार गरेर आत्मकल्याण तथा परकल्याणको मङ्गलभावहरूले स्वतः प्रेरित भएर रहने हो । सार्वजनिक हित-सुख र मङ्गल-स्वस्तिको भावले अनुप्राणित भएर रहने हो । यो एउटा यस्तो जीवनपद्धति हो, स्वस्थआचरण-संहिता हो जुन कोही अन्य ब्यक्तिहरूले हामीमाथि ठोपेको होइन, जुन भयभीत भएर मजबुरण ग्रहण गर्न बाध्य भयौं । शील पालन गरेर अनतरमनमा कुनै प्रकारको गाँठो बाँध्दैनाँ बल्कि स्वस्थ चित्तले स्वस्थ ब्यक्ति एवं स्वस्थ समाजको निर्माण गर्दछौं ।

यस्तो छ यो शील, यस्तो छ यो शुद्ध धर्मको प्रथम चरण सद्धर्मको पहिलो कल्याणकारीस्वरूप । सबैको लागि ग्रहणीय धर्म । सबैको लागि समानरूपले मङ्गलमय ।

अतः आज साधकहरू । हामी शीलवान बन्न जसबाट स्वयं पनि सुख-शान्तिको उपभोग गर्न सकौं तथा अन्यको पनि सुख-शान्तिमा सहायक बनौं । शील टुट्यो भने आफ्नो पनि सुख-शान्ति भङ्ग हुन्छ, अरुको शान्ति पनि भङ्ग हुन्छ । आफ्नो पनि अन्यको पनि हित-सुख दूर हुन्छ ।

हामी कसैको हत्या गर्दछौं । अन्यको सामान चोर्छौं, ब्यभिचार गर्छौं, भूठ, छल, कपट वाणी बोल्यौं, क्रूर चुगली, निरर्थक कुरा गरेर अन्यलाई दुःखी त बनाउँछौं

नै साथ-साथै स्वयं पनि हिंसा, क्रोध, लोभ, इर्ष्या, द्वेष, लोलुपता, वासना, कटूतापूर्ण व्यवहारले आफ्नो मन-मानस भरेर मनको निर्मलताबाट टाढा रहन्छौं । आफ्नो सुख-शान्ति नष्ट गर्दछौं । यस्तै प्रकारले नशालु पदार्थ सेवन गरेर हामी पराधीन बन्छौं, गुलामी बन्दै जान्छौं र नशाबाट प्रमत्त भएर आफ्नो र अन्यको अहित गर्दछौं ।

प्रत्येक शील भङ्ग गर्दा आफ्नो र अन्य सबैको हानी त हुन्छ नै परहित गर्ने मङ्गलभावना नभए ता पनि कम से कम आत्महितको लागि भए पनि, स्वार्थ सिद्धिको लागि भए पनि शीलपालन गरौं ।

आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्नु नराम्रो होइन । तर आफ्नो सही स्वार्थ केमा छ त्यो त थाहा पाउनु पर्छ । सही स्वार्थ त्यही हो, जस्मा अन्यको स्वार्थ पनि निहित छ । आफ्नो सुख त्यही हो, जस्मा अन्यको सुख पनि सामेल छ । सही शान्ति त्यही हो, जसबाट अन्य व्यक्तिको शान्ति भङ्ग हुँदैन ।

अन्यको सुख-शान्ति भङ्ग गरेर यदि हामी आफ्नो सुख-शान्ति कायम राख्न खोज्यौं, आफ्नो हित-सुख साधन

गर्न चाह्यौं भने वास्तवमा हामीले सत्य के हो बुझेका नै छैनौं । आफ्नो आँखामा पट्टी बाँधेर बाटो बिराएको बटुवाजस्तै हुन्छ ।

साधकहरू आफ्नो साँचो सुख-शान्ति र हित-सुखको लागि अन्य सबैको सुख-शान्ति र हित-सुख सुरक्षित राख्न सिक्नुपर्छ । यही शील-सदाचार हो । यसैमा आत्म-मङ्गल र सर्वमङ्गल निहित छ । यसैमा आत्महित र सर्वहित समाएको छ । अतः सचेत एवं जागरुक रहेर शीलवान बन्ने अभ्यास गरौं । यही नै धर्मको पहिलो कदम हो, जुन मुक्ति मोक्षको लामो यात्रामा अन्तिम क्षणसम्म सहयोगी बन्छ । लामोभन्दा लामो यात्राको लागि पनि पहिलो चरण त्यति नै महत्त्वपूर्ण हुन्छ । यही पहिलो कदम नै यात्राको अन्तिम विन्दूसम्म पुग्ने कारण बन्छ । पहिलो कदम नै उठेन भने आफ्नो लक्ष्य कसरी पुरा हुन्छ ।

आऊ ! साधकहरू ! यस मङ्गलमयी धर्मयात्राको पहिलो कदम दृढताका साथ उठाउँ, शीलवान् बनूँ, शीलवान बनूँ, शीलवान बनूँ ।

♦♦

दर्ता नं. २०४६/०६५-०६६

एक छोइना सबै सबल बनौं ।

सबै पापबाट मुक्तहुनु, कुशल धर्म सेवन गर्नु, चित्तलाई विकाररहित तुल्याउनु यही नै बुद्धहरूको शिक्षा हो । - धम्मपद

मुद्दती वचतमा
१३ प्रतिशत व्याज

दैनिक वचतमा
६.५ प्रतिशत व्याज

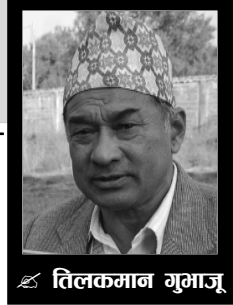
बलम्बु च्याउ सहकारी संस्था लि.

बलम्बु, काठमाण्डौ

बलम्बु-६, काठमाण्डौ, फोन नं. ४३१४८४४,

इमेल: bmc_coperative@yahoo.com

हामी बौद्ध हौं, बौद्ध भनौं र बौद्ध लेखाऔं

तिलकमान गुर्जा

१. भगवान् बुद्ध नेपालमा जन्मेका नेपाली हुन् । उनी नेपालका राष्ट्रिय विभूति हुन् । आफ्नो राष्ट्रिय विभूतिद्वारा प्रतिपादित धर्म, नेपाल र नेपालीको साभ्ना धर्म हो, मौलिक धर्म हो र राष्ट्रिय धर्म हो । हाम्रो मौलिक राष्ट्रिय धर्म मैत्री, करुणा र अहिंसामा आधारित छ । यसले साम्प्रदायिक सद्भावमा विश्वास गर्दछ, सामाजिक सहिष्णुताको लागि प्रोत्साहित गर्दछ र आपसी समझदारी बढाउन प्रेरित गर्दछ । यो धर्म शान्तिको धर्म हो । भगवान् बुद्ध शान्तिनायक र शान्तिका अग्रज हुन् । वर्तमान विश्वमा बुद्ध र शान्ति एक अर्काका पर्याय भएका छन् । बुद्ध भन्नासाथ शान्तिको आभास हुन्छ भने शान्ति भन्नासाथ बुद्धको स्मरण हुन्छ । बुद्धको विश्वव्यापी बिराट व्यक्तित्व र बुद्धधर्मको व्यापकताले गर्दा नेपालको चिनारी नै बुद्धको जन्मभूमि र बुद्धको देशका रूपमा भएको छ । जति विश्वमा बुद्धधर्मको प्रचार-प्रसार र प्रभाव बढ्दै जान्छ, उति नेपाल र नेपालीको मान, सम्मान र प्रतिष्ठा पनि बढ्दै जान्छ । बुद्ध जन्मेका देशको नागरिक भन्नुको महत्व र गौरव नै अर्को हुन्छ, हाम्रो लागि । त्यसैले हामीले गर्वका साथ भन्नुपर्दछ र लेख्नु पर्दछ कि हामी बुद्धका देशका हौं, बौद्ध हौं ।

२. बुद्धधर्म र नेपालको सम्बन्ध नेपालको सुखातदेखि नै रहँदै आएको छ । नेपाल मण्डल जसलाई आज हामी काठमाडौं भन्दछौं, पहिले त्यसलाई नागदह भनिन्थ्यो र त्यहाँ पानी पानीले भरिएको थियो । पानीले भरिएको त्यो दहलाई बुद्धधर्मका महामञ्जुश्री आएर चोभारको गल्छी काटेर पानी बाहिर निकालेपछि त्यहाँ मानिस बस्न योग्य भएको हो । महामञ्जुश्रीले स्वयम्भूदेखि गुहेश्वरीसम्म एउटा नगर बसाले, जसलाई मञ्जुपटन भनियो र त्यो नगर राज्यको शासन व्यवस्थाको लागि उनले बौद्ध उपासक धर्माकरलाई राजा बनाए । धर्माकरद्वारा शासित तथा महामञ्जुश्रीद्वारा स्थापित राज्य भएकोले यो प्रष्ट साथ भन्न सकिन्छ कि त्यहाँको सबभन्दा पुरानो र पहिलो धर्म बुद्धधर्म हो । अर्थात् यसो भनौं, हामी नेपालीहरू त्यसैबेला देखिका बौद्ध हौं ।

३. हाम्रो देश शाक्यमुनि बुद्धको जन्मस्थल हो भन्ने कुरा सबैलाई थाहा छ । तर यो देश शाक्यमुनि

बुद्धको मात्र जन्मस्थल होइन, उनीभन्दा पहिलेका बुद्धहरूको पनि जन्मस्थल हो । तीमध्ये कनकमुनि बुद्ध र ककुछन्द बुद्ध कपिलवस्तु जिल्लाको निग्लिहवा र गोटीहवामा जन्मेका हुन् भन्ने कुरा त्यहाँका अशोक स्तम्भहरूले प्रमाणित गरिदेखाएका छन् । यसबाट यो कुरा प्रष्ट हुन्छ कि हाम्रो देश परापूर्व कालदेखि नै बौद्ध परम्परा भएको पावनभूमि हो ।

४. सुस्को नेपाली समाजको बनोट र व्यवहार हेर्दा पनि यो स्पष्ट हुन्छ कि त्यसबेलाको समाज बौद्ध सिद्धान्तअनुसारको थियो । समाज समानतामा आधारित थियो । समाजमा आजकालको जस्तो छुवाछुत प्रथा थिएन । जातीय भेदभाव थिएन । अर्थात् भनौं, वर्ण व्यवस्था थिएन । त्यसबेलाका मानिसहरू जसलाई आजहामी आदिवासी जनजाति भन्छौं, उनीहरू चार वर्णभित्र सम्मिलित थिएनन् । अझ, अर्को भाषामा भन्ने हो भने उनीहरूलाई वर्ण व्यवस्था भनेको कुन चरीको नाम हो भन्ने नै थाहा थिएन । वर्ण व्यवस्थाको कुरा गर्ने हो भने त्यस व्यवस्थाअनुसार उनीहरू क्षेत्री होइनन्, तर उनीहरू सैनिक सेवामा भर्ना भएर निर्धक्कसाथ काम गर्दथे । वर्ण व्यवस्थाअनुसार क्षेत्रीबाहेक अरुले राज गर्न नपाइने, राजा हुन नपाइने भन्ने जुन प्रावधान छ, त्यो कुरालाई त्यसबेलाको सामाजिक व्यवस्थासँग समायोजन गरी हेर्दा के कुरा छर्लङ्ग हुन्छ भने त्यस बेलाको हाम्रो समाजमा त्यो प्रावधान छँदै थिएन । त्यो प्रावधान नभएकै कारण थुप्रै आदिवासी जनजातिहरूले आ-आफ्नो प्रभुत्व भएको ठाउँमा राज्य गरेका थिए र राजा समेत भएका थिए । जुन कुरा नेपालको इतिहासले राम्ररी देखाएको छ । त्यसबेलाको समाजमा सद्भाव थियो, सहिष्णुता थियो र समझदारीता थियो । मानिसहरू सरल र सत्यवादी थिए । एकले अर्कोलाई मद्दत गर्ने, सहयोग गर्ने भावना थियो र एकता थियो । उनीहरूमा 'हामी' भन्ने भावना थियो अर्थात् यसो भनौं- उनीहरूमा बौद्ध भावना थियो । त्यसरी बुद्धधर्मको प्रभाव राम्रो भइन्जेल नेपाल संगठित थियो, सुदृढ थियो र समृद्ध थियो । देश समृद्ध भएकाले देशमा कलाकौशलको विकास भएको

थियो । उत्पादन पर्याप्त हुने गर्दथ्यो । यहाँको उत्पादन राडीपाखी आदि भारतको बजारमा निर्यात हुने गरेको कौटिल्यको अर्थशास्त्रमा पनि उल्लेख गरिएको छ । ती सबै कुराहरूको विचार गरेर इतिहासकारहरूले लिच्छविकाललाई नेपालको 'स्वर्ण-युग' भन्ने गरेका छन् ।

५. यहाँका राजकुमारी भृकुटीले आफ्नो विवाहमा दाइजोस्वरूप पाएको बुद्ध र ताराका कलात्मक मूर्तिहरू तिब्बतमा लैजाँदा ती कलात्मक मूर्तिहरूको ठूलो प्रशंसा भएको थियो त्यसले ठूलो प्रभाव पारेको थियो । पद्मसम्भवेले नेपालमा आएर धेरै कुरा सिके, बुझे, अनुभव गरे । उनले यहाँबाट तिब्बत गएर धर्मप्रचार गरेका थिए । त्यसबेला तिब्बतमा नेपालको ठूलो प्रभाव थियो । त्यहाँ नेपाल भाषा र नेपाल संवतको प्रचलन समेत थियो र नेपाली व्यापारीहरूले विशेष सुविधा प्राप्त गरी व्यापार गर्ने अवसर पाएका थिए । गुम्बाहरूमा राखिने मानेमा 'ओमणि पद्मे हुँ' भन्ने जुन अक्षर अंकित छ, त्यो नेपाल भाषाको रञ्जना लिपि हो । रञ्जना लिपि पनि त्यहाँ पढ्ने गरिन्थ्यो ।

६. तिब्बतमा कलात्मक गुम्बा बनाउनका लागि त्यहाँका राजाले नेपाली कलाकार र कालिगडहरूलाई बोलाएका थिए । कलाकार अरनिकोको नेतृत्वमा ८० जना कालिगडहरू त्यहाँ गएर राम्रा-राम्रा गुम्बा र चैत्यहरू निर्माण गरेका थिए । नेपालीहरूको कलाकारिताबाट प्रभावित भएर चीनका राजा कुब्जाइ खाँले पनि अरनिकोलाई चीनमा बोलाएका थिए । अरनिकोले चीनमा गएर पनि त्यस्तै प्रभाव पारेका थिए । उनको कामबाट प्रभावित भएर चीनका राजाले उनलाई सरदार पदवी दिएर आजीवन चीनमा रहन आग्रह गरे । कुनै पनि नेपालीले विदेशमा त्यति ठूलो पद र सम्मान पाएको त्यो नै पहिलो अवसर थियो । अरनिकोले बनाएको श्वेत चैत्य आज पनि त्यहाँ यथावत रहेको छ ।

७. नेपालमा बुद्धधर्म राम्रो अवस्थामा रहेको बेला नेपाल र नेपालीको प्रभाव त्यसरी देश विदेशमा टाढा-टाढासम्म फैलिएको थियो । जसको लागि आज हामी गर्व गर्न सक्दछौं । तर, पछि यहाँका शासक प्रशासकहरू बुद्धधर्मको विरुद्धमा लागे । उनीहरूले बौद्ध भिक्षु हुन दिएनन् र बुद्धधर्म प्रचारप्रसार गर्नमा पनि प्रतिबन्ध लगाए । त्यस बेलादेखि नेपालमा बुद्धधर्म पतनतिर लागेको मानिन्छ । खास गरेर जयस्थिति मल्लले हिन्दूस्थानका ब्राह्मणहरूको सल्लाह र सुभावअनुसार जातीय, धार्मिक र सामाजिक सुधारको नाममा समाजमा जातीय विभाजन गरे पछि हाम्रो

समाज अधोगतितिर लागेको र बुद्धधर्म पतनतिर लागेको मानिन्छ । त्यसको साथै नेपाल कमजोर भयो, परावलम्बी भयो । अझै भनौं भने पराधीनजस्तै भयो र यहाँ बाह्य प्रभाव बढ्दै गयो । धर्म, संस्कार र संस्कृतिको क्षेत्रमा बाह्य प्रभाव यसरी पन्यो कि कालान्तरमा नेपालीहरूले त्यसैलाई आफ्नो भन्न थाले । ती कुराहरू आज हाम्रो समाजमा यसरी गुजुल्टिएर बसेका छन् कि हामीले आफ्ना मौलिक कुरा के हुन् आयातीत के हुन् भनेर छुट्याउने नसकिने अवस्थामा पुगेका छौं ।

८. राजनीतिमा विदेशी हस्तक्षेप भएको पर्याप्त चर्चा परिचर्चा हुन्छ । आर्थिक क्षेत्रमा भएका हस्तक्षेपको पनि कहिले काहिँ चर्चा हुने गर्दछ । तर धर्म, संस्कार र संस्कृतिको क्षेत्रमा भएको हस्तक्षेप र अतिक्रमणलाई त्यति गम्भीर किसिमले लिएको देखिएको छैन । वास्तवमा भन्ने हो भने राजनीतिक आर्थिक हस्तक्षेपभन्दा साँस्कृतिक हस्तक्षेप खतरनाक हुन्छ । त्यसले दूरगामी प्रभाव पार्दछ जसको शिकार आज हामी भएका छौं । तर, त्यो कुरा हामीले महशुस गर्न सकेका छैनौं । इतिहासले यो कुरा प्रस्ट गरी देखाएको छ । तर, राजनीतिक नेताहरू, देशका नीति निर्माताहरू र बुद्धिजीवीहरू पनि यस विषयमा त्यति संवेदनशील छैनन् । उनीहरूले गाई र गधालाई एउटै सम्झेका छन् । त्यसरी सम्झनु ठूलो गल्ती हो र राष्ट्रियताको लागि त्यो ठूलो खतरा हो ।

९. यत्ति हुँदाहुँदै पनि भगवान् बुद्ध र बुद्धधर्मप्रति आस्था राख्ने र सम्बन्ध जोड्नेहरूको संख्या बढ्दो छ । शाक्य र शाक्यसँग सम्बन्धित केही जातिहरू जसले आफूलाई बुद्धवंशसँग जोड्छन् उनीहरू आफूलाई जन्मजात बौद्ध भन्दछन् । जनजाति आदिवासीहरू आफूले सबभन्दा पहिले अपनाएको धर्मको रूपमा बुद्धधर्मलाई मान्छन् । थारुहरूले भगवान् बुद्धलाई आफ्नै वंशको भनेर प्रमाण देखाउँदै उत्साह साथ बुद्धधर्म अपनाउँदै छन् ।

१०. जातीय दृष्टिले भगवान् बुद्धलाई हेर्दा उनी क्षेत्रीवंशमा जन्मेको कुरा इतिहासमा लेखिएको छ । इतिहास अनुसार क्षेत्रीवंशका उनी सर्वाधिक शिखर धरोहर हुन् । क्षेत्रीवंशको गौरवगाथा सोध-खोज गर्ने विद्वान अनुसन्धाताहरूले त्यो कुरा स्वीकारेका छन् । ती सबै कुराको विचार गरेर कर्णाली राज्यका नागराजा, चल्ल र मल्ल खस राजाहरूले बौद्ध विशेषण धारण गरी आफ्नो राज्यलाई बौद्ध राज्य मानेका थिए । कर्णालीबाट बाहिर गएका खस क्षेत्रीहरूले यो कुरा महशुस गरी आफूलाई

बुद्धधर्मसँग जोड्ने प्रयास गरिरहेका छन् र बुद्धको त्यो विराट् व्यक्तित्वबाट आफू गौरवान्वित हुने प्रयास गरिरहेका छन् ।

११. हामीले बुद्धलाई जातीय दृष्टिले हेरे पनि उनले प्रतिपादन गरेका धर्ममा त्यस्तो कुनै किसिमको जातीय भेदभाव छैन । उनले कहिले त्यस्तो भेदभाव गरेनन् । उनले बुद्धत्व प्राप्त गरेपछि सबभन्दा पहिले जुन पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूलाई धर्मदेशना गरे, ती सबै ब्राह्मण थिए । बुद्धधर्ममा अग्रश्रावक भनेर सम्मानित सारिपुत्र र मौद्गल्यायन ब्राह्मण जातिका थिए । त्यसबेला ब्राह्मणहरू समूह-समूह गरी बुद्धधर्ममा दीक्षित भएका थिए । उनको शेषपछि पनि थुप्रै ब्राह्मणहरू बुद्धधर्ममा लागेर आफ्नो नाम अमर राखेका छन् । शून्यवादको प्रतिपादक आचार्य नागार्जुन, बुद्धधर्मलाई विज्ञानवादसँग नजिक लैजाने आर्य असङ्ग, बसुबन्धु, अश्वघोष, धर्मकीर्ति आदि सबै ब्राह्मण थिए । उनीहरूले नयाँ नयाँ आयाम थपेर बुद्धधर्मको विकासमा महत्वपूर्ण योगदान गरेका थिए । उनको धर्ममा नाउ जातिका उपाली, कथित तल्लोजातिका सुनीत, सुमङ्गल, सुप्रबुद्ध आदि दीक्षित भई भिक्षु भएका थिए । यी प्रतिनिधि नाम मात्र हुन् । त्यसबेला असंख्य मानिसहरूले बुद्धधर्म अपनाएका थिए र आफ्नो जीवन सार्थक बनाएका थिए ।

१२. बुद्धले जातीय भेदभाव नमानेका र सबै जातजातिकालाई समान व्यवहार गर्ने गरेकाले सबैले भगवान् बुद्धलाई आफ्नो शास्ता र बुद्धधर्मलाई आफ्नो धर्म बनाएका थिए । यो कुरा उनको शेषपछिको घटनाले पनि प्रमाणित गरिदेखाएको छ । बुद्धको महापरिनिर्वाणपछि वरपर देशका विभिन्न जातजातिका राज्यहरूले उनको अस्थिधातु पाउन हुरुक्क भएका थिए । उनीहरूले आ-आफ्नो भागमा पाएको अस्थिधातु आफ्नो देशमा लगेर बडो श्रद्धाकासाथ ती अस्थिधातु निधान गरी चैत्य निर्माण गरी भगवान् बुद्धप्रति असीम श्रद्धा र भक्ति प्रदर्शन गरेका थिए । त्यसरी अस्थिधातु लगी चैत्य निर्माण गर्नेहरूमा मगध देशका अजातशत्रु, कुशीनगरका मल्लहरू, वैशालीका लिच्छविहरू, कपिलवस्तुका शाक्यहरू, रामग्रामका कोलिय शाक्यहरू, अलिकप्पका वज्जिहरू, पावाका मल्लहरू, वेठद्वीपका ब्राह्मणहरू थिए । ती अस्थिधातु वितरण गर्ने द्रोण ब्राह्मणले अस्थिधातु भरेर वितरण गरेको माना निधान गरी छुट्टै चैत्य बनाएका थिए । यसबाट के भन्न सकिन्छ भने त्यस बेलाका उनीहरू जो विभिन्न राज्य, जात, जातिका र भाषा-भाषिका थिए, सबैले बुद्धलाई अगाध श्रद्धा गरेर

बुद्धधर्ममा आस्था राखेका थिए र हामी बौद्ध हौं भनेर प्रष्ट देखाएका थिए ।

१३. इतिहासका यी र यस्ता सबै कुरा प्रष्ट छँदाछदै, शान्ति नायक भगवान् बुद्धको त्यो विराट् व्यक्तित्वको प्रशंसा गर्दागर्दै पनि र बुद्धधर्म शान्तिको धर्म, मैत्री र समानताको धर्म, वैज्ञानिक धर्म राम्रो छ, समयसापेक्ष छ, हत्या-हिंसा र आतंक छाएको यस्तो बेलामा बुद्धधर्म आवश्यक छ भनेर भन्दाभन्दै पनि केही व्यक्तिहरू बुद्धधर्मबाट टाढा जान खोज्छन्, बुद्धधर्मप्रति पूर्वाग्रह राख्छन् र आफू बौद्ध नभएको बताउन खोज्छन् । यो आश्चर्य लाग्दो कुरा हो । अरुले के भनछन्, के गर्छन्, त्यो उनीहरूको आफ्नो कुरा हो । तर, हिन्दू धर्मको कुरा अलि फरक छ । हिन्दूधर्म शास्त्रको एउटा मान्यता र परम्परा यहाँ उल्लेख गर्नु सान्दर्भिक ठान्दछु ।

१४. हिन्दू धर्मशास्त्रमा अवतार प्रथा छ । त्यसमा दश-अवतारको वर्णन गरिएका छन् । ती दश-अवतारमध्ये हिन्दूहरू भगवान् बुद्धलाई नवौं अवतार मान्दछन् । बुद्धपछिको दशौं अवतार कल्की अवतार हो जसको प्रादुर्भाव भएको छैन । जबसम्म कल्की अवतारको प्रादुर्भाव हुँदैन, तबसम्म अवतार मान्नेहरू सबै नवौं अवतार बुद्धावतारअन्तर्गत रहेको प्रष्ट छ । यहाँ छोटकरिमा यो उल्लेख गर्नु तर्कसंगत हुन्छ कि रामको पालामा सबै रामभक्त थिए भने कृष्णको पालामा सबै कृष्णका अनुयायी भएका थिए । जसलाई स्वाभाविक मान्न सकिन्छ । त्यस हिसावले अवतार मान्नेहरू सबै अहिले बुद्ध-अवतारअन्तर्गत छन् । बुद्धसँग सम्बन्धित छन् र बुद्धसँग जोडिएका छन् । त्यसैकारणले यो प्रष्टसाथ भन्न सकिन्छ र भन्नु पर्छ कि अवतार मान्नेहरू सबै बौद्ध हुन् ।

१५. उनीहरूले बौद्ध हौं र बौद्ध अनुयायी हौं भन्नु धार्मिक मूल्य र मान्यताको कुरा हो, नैतिकताको कुरा हो र इमान्दारिताको कुरा हो । त्यसको साथै यो समयको तकाजा पनि हो र नेपाल र नेपालीको लागि गौरव को कुरा पनि हो । यी सबै कुरालाई व्यवहारमा उतारेर देखाउन हामीले भन्नै पर्दछ, -हामी बौद्ध हौं, हामीले मान्ने पर्दछ- हामी बौद्ध हौं र हामीले लेखाउने पर्दछ- हामी बौद्ध हौं । २०६८ सालमा हुन गइरहेको राष्ट्रिय जनगणनामा हामी सबैले उपरोक्त कुरालाई आत्मसात् गरी धर्मको महलमा "बौद्ध" लेखायौं भने एकातिर धर्मको अभिवृद्धिमा टेवा पुग्नेछ भने अर्कोतिर धर्मशास्त्रप्रतिको निष्ठा र इमान्दारिता पनि परिलक्षित हुनेछ । ♦♦

भवतु सब्ब मंगलम् ।

दिवंगत बुबाप्रति श्रद्धाञ्जली

डा. भगवानदास
मानन्धर

व्यक्तित्व : हाम्रा श्रद्धेय बुबा भिमदास मानन्धरको जन्म वि.स. १९९१ साल कार्तिक ३ गते लखः पातः (दगुर्ने पानी), गोलदुङ्गा गा.वि.स., काठमाडौंमा भएको थियो । उहाँका छोराहरू हामी ६ दाजुभाई । उहाँ हामी सबैका लागि अनुकरणीय पिता र दिव्यदृष्टि, शिक्षादाता अभिभावक हुनुहुन्थो । उहाँ आफैँले उच्चशिक्षा हासिल गर्न नपाए पनि हामी सबै छोराहरूलाई डाक्टर इन्जिनियर स्नातकोत्तर उपाधिसम्म निजी खर्चमा पढाउनुभयो । शिक्षा आर्जन गर्न सधैं प्रोत्साहित गर्नुभई हामी चारदाजुभाईद्वारा विभिन्न विषयमा विद्यावारिधि पनि प्राप्त गर्नुभयो । उहाँले एक असल बुबाको कर्तव्य पूर्णरूपले निभाउनु भयो । उहाँ एक सफल उद्योगपति पनि हुनुहुन्थो । उहाँले वि.सं २०२३ सालमा किसानहरूलाई अति आवश्यक र सो समयमा सीमित मानिएको कलघर, वि.सं २०२५ सालमा परंपरागत तेल साल/साः (मील) र वि.सं २०२९ सालमा नयाँप्रविधिको तेलपेलने एक्सपिलर मेशिन थपगरी काठमाण्डौँ उत्तरीभेगका किसानहरूलाई अन्नबालीलाई प्रशोधन गर्न तेल मील तथा कलघर एकै स्थानमा भएको थलोको विकास गर्नुभयो । वि.सं. २०३८ सालदेखि हालसम्म पशुपंक्षीको दाना उत्पादन गरी कृषि क्षेत्रमा निरन्तर आफ्नो कार्यक्षेत्र कायम गर्नुभयो । **भिमदास साहु** नाम साथसाथै उद्योगी, किसानीको माफ **ईमान्दार** व्यक्तिको रूपमा उहाँ सधैं चिनुहुन्थो । उहाँको सरल, सहज, नीडरस्वभाव, लगनशीलता, समाज साथै अरुप्रति सहयोगको भाव र कर्ममा विश्वास गर्ने ब्यक्ति हुनाले उहाँ एक **कर्मयोगी** सरह अरुलाई पनि सधैं आफ्नो त्याग मेहेनत तथा लगनशीलताबाट सफलता उपलब्ध हुने ज्ञान दिनुहुन्थो ।

स्वास्थ्यउपचार : हृष्टपुष्ट शारीरिक ज्यान भएका बुबालाई यही वर्षको जेष्ठ महिनाबाट ढाड दुख्ने ब्यथा सुरु भएको थियो । काठमाडौंका विशिष्ट डाक्टरहरू तथा दिल्ली हस्पिटलका डाक्टरहरूका विश्लेषणअनुरूप उमेर अनुसार सामान्य हड्डी खिइएको र नशा च्यापिएको भनी उपचार गरियो । त्यस्तै आध्यात्मिक विश्वास र आस्थाअनुसार पूजापाठ, एक्युप्रेसर, प्राकृतिक उपचार, पा वासः (लेपपट्टि) लगाइयो । पछिल्लो दुई महिना, तिहारपछि दुखाईमा कम नभएपछि

काठमाडौं, कान्तिपुर हस्पिटलदेखि सिंगापुरको हस्पिटलमा डाइगोनोसीस अनुसार लिभरसिरोसीस सम्बन्धी उपचार गराइयो । अन्तमा उहाँलाई पुनः कान्तिपुर हस्पिटलमा उपचार गराउँदागराउँदै गत २०६७ साल

माघ १७ गते सोमबारका दिन उहाँले सतहत्तर वर्षको उमेरमा प्राणत्याग गर्नुभयो । आफन्त तथा मित्रजन गुथियारहरूसँग दाहसंस्कार प्रक्रियासंबन्धी छलफल भयो । निश्कर्षमा, जुन स्थानमा जिन्दगीभर उहाँद्वारा स्वर्णिमघरको परिकल्पना र स्थापना गर्नुभयो, जुन उत्तरीभेगमा कलकारखाना स्थापना गरी घरेलु औद्योगिकरणको सुरुवात गर्नुभयो, जुन समाजमा हुर्किनुभयो र जुन क्षेत्रमा सहपाठीहरू बीच स्वर्णिम मित्रता कायम गर्नुभयो सोही स्थान-बालाजुमा पार्थिव शरीरलाई अन्तिम यात्राको तयारीको लागि बालाजु बाईपासघरमा ल्याइयो । भिक्षुहरूबाट परित्राण पाठ गरियो ।

अन्त्यस्ती : दोस्रोदिन विहान पनि श्रद्धेय भन्तेहरूद्वारा पुनः परित्राण-सूत्रपाठ, मृतकवस्त्र-दान र पुण्यानुमोदन गर्नुभयो । मृतकवस्त्र दान भनेको मृतब्यक्तिले जहाँ गएर जन्मलिएता पनि वस्त्र, खानपान तथा बास आदिको कहिले कमी नहोस् भन्ने हेतुले गरिन्छ । उहाँको दाहसंस्कारको निमित्त मानन्धरको आफ्नै गुथि "सीगुठी" र "सनागुठी" खलकहरूको सहयोग तथा अन्यस्थीको लागि भेला भए । पार्थिव शरीरलाई चार दाजुभाईद्वारा काँध दिई यसैभेगको शेषमति दोभानमा जेष्ठ छोरा लक्ष्मीदासद्वारा दागबत्ती दिई भौतिक शरीरको अन्तिम संस्कार गरियो ।

बिचाः हायेके : नेपालभाषामा बिचाः हायेकेगु भनेको श्रद्धाञ्जली ब्यक्त गर्नु हो । विहान सबेरै आफन्त तथा शुभेच्छुक साथीभाईहरू आई मृतकको सद्गुण स्मरण र वज्राचार्य-गुरुजुद्वारा दुर्गति परिशोधनीपाठ हरेक ब्यक्तिहरूले आ-आफ्नो नामका तर्फबाट पाठगर्नलगाई दक्षिणा दिने चलन छ । साथै परिवारका सदस्यहरू तथा अन्य श्रद्धाञ्जली ब्यक्त आगन्तुकहरूद्वारा निरन्तर दुर्गति परिशोधनीपाठ गरिएको थियो ।

दुर्गति परिशोधनी मृतकको नाममा पाठगरी सबै पापकर्महरूबाट मुक्त होस् भनी तथागत सम्यक् संबुद्धलाई प्रार्थना गरिन्छ ।

श्रुत महामुक्ति किताब : श्रुत महामुक्ति सूत्र श्रवण गरे मात्र पनि मृतकव्यक्ति मुक्त हुने भनी उल्लेख गरिएको छ । यसलाई धारणी पनि भनिन्छ । यसमा त्रिकालका गुरुहरूलाई धर्मकाय (अमिताभ), संभोगकाय (पद्मशान्त क्रोधदेव) र निर्माणकाय (जगतनाथ पद्मसंभव) प्रति सर्वप्रथम नमस्कार गरिन्छ । यसका तीन अर्थहरू छन् । पूर्वगामि-पहिले शरणमा जानु । मौलम-सही तरीकाले भावना गर्नु । अनु-पछि प्रवेश गर्नु । विरामीलाई आफ्नो अन्तिम घडी अथवा श्वासबन्द हुनुभन्दा केहीदिन पहिलेदेखि लिएर शरीर त्याग गरेको तेह्र दिनसम्मको दैनिकी सूत्रपाठ गर्ने गरिन्छ । मृत्युपछि देखिने विभिन्न सम्भावित दुःखावलोकन, प्रकाश, दिशा पहिचान आदि बारे व्याख्यान साथै सही मार्ग पहिचानको लागि निर्देशन दिइएको पाइन्छ ।

परित्राण सूत्र र पुण्यानुमोदन : विभिन्न विहारहरूका भन्तेहरूद्वारा दशौंदिनसम्म परित्राण सूत्र र पुण्यानुमोदन गरियो । सर्वप्रथम उपासक-उपासिकाहरूलाई त्रिरत्न अर्थात् बुद्ध, धर्म र संघ वन्दनासहित पञ्चशील प्रार्थना गराइन्छ । यसलगत्तै भन्तेहरूद्वारा कौँचो धागो सबै उपासक उपासिकाहरूलाई समाउनलाई एकसाथ एकलयबद्ध शैलीमा परित्राण-पाठ गर्नुहुन्छ । यसपछि अग्रज श्रद्धेय भिक्षुद्वारा जीवन र मृत्यु बारे व्यावहारिक एवं समसामयिक कथा देशना गर्नुहुन्छ । एकदिन मर्नुपर्छ भन्ने भावसहित निरन्तर सजगता र सतर्कतालाई अपनाई जीवन गुजारा गर्नुपर्छ भनी मार्मिक उपदेश गर्नुहुन्छ ।

उपदेशपछि विना दस्तुर, यथाश्रद्धा दानप्रदान गरिन्छ र अन्त्यमा दिवंगत पिताको गुणानुस्मरण गर्न लगाई पानी साक्षी राखी सुगतिको कामना गरी पुण्यानुमोदना गरिन्छ । एउटा बाटाभित्र सानो कचौरा राखी पानी भरिएको करुवाले निरन्तर जलधारा खन्याई सांकेतिक रूपमा पुण्यानुमोदन गरिन्छ । मरेर गएकाको के गति हुन्छ, त्यो हामी भन्न सक्दैनौं, त्यसैले उनको सद्गति कामना गरी पुण्यानुमोदना गरिन्छ । मरेकाको नाउँमा कुशल कार्य सम्पादन गर्नु, धार्मिक, सामाजिक, शैक्षिक आदि कसैको हितसुख हुने कार्य गर्नुलाई पुण्य संचय गर्नु भनिन्छ, जुन कार्य गरिरहँदा, गरिसकेपछि र भविष्यमा समेत स्मरण गर्दा मनमा सुखद् एवं शान्तिको अनुभूति हुन्छ त्यस कार्यलाई नै पुण्य भनिन्छ । त्यसैले पुण्यानुमोदना गर्नु दिवंगत बुबाको सुगतिको कामना साथै उहाँका राम्रा गुणलाई स्मरण गर्दा उत्पन्न हुने शुभ-तरङ्ग (बल) हो भनी बुझ्नुपर्दछ ।

अष्टपरिष्कार दान र भोजन दान : एघारौं दिनको पुण्यस्मृतिका दिन भिक्षु संघलाई अष्टपरिष्कारसहित भोजन दान गरियो । भिक्षुहरूको आधारभूत आवश्यकतामध्ये चीवर (वस्त्र), अन्तरवास, संघाटी, पात्र, सियो, धागो, पानीछान्ने, केश खौरिने रेजरलाई अष्टपरिष्कार भनिन्छ ।

विपश्यना ध्यान : परिवारका सदस्यहरू तथा अन्य विपश्ची साधकहरू साथ सामूहिक ध्यानमा बस्दा दुःखमयी/शोकाकुल घरको वातावरण शान्तमयजस्तो हुन्छ । दिवंगत पितालाई विरामी हुँदा धेरै शुभचिन्तकहरूद्वारा विपश्यना ध्यान बस्न अनुरोध गरेको थियो र निको भएपछि ध्यान बस्नजाने विचार गर्नुभएको थियो । काललाई दोष नभएको कारण उहाँको इच्छाले सार्थकता पाउन सकेन । कल्याणमित्र गुरुजी सत्य नारायण गोयन्काको क्यासेटमार्फत मंगलमैत्रीको कामना सुन्न र मृतव्यक्तिलाई मंगलकामना गर्न पाउँदा मन अति हर्षित हुन्छ ।

घःसु : यो बाह्रौं दिनमा चोख्याउने प्रक्रिया (दान) मध्ये पर्दछ । यस दानमा मृत व्यक्तिको प्रयोग गरिएका र नयाँ विभिन्न दैनिक जीवनमा मानिसलाई चाहिने सबैखाले सामान राखि गुरुजुलाई दान गर्ने चलन छ । सामानहरूमा जस्तै खात, घडी, लुगा, जुता, सिंगारका सामग्री, खानेकुराहरू आदि ।

श्राद्ध : श्रद्धाञ्जलीको अन्तिम दिन गुरुजुद्वारा श्राद्धगरी टुङ्गाइन्छ । यस तेह्रौंदिनको पुज्यतिथि श्राद्धको प्रसाद ग्रहण गरी अब उप्रान्त शोकमय जीवनयापनबाट आ-आफ्नो काममा फर्कि कर्ममय जीवनमा फर्किन्छौं ।

बत्ती बाल्ने परम्परा : तेह्रौं दिनपछि विभिन्न चैत्य, मन्दिरहरूमा गई मृतक व्यक्तिको नाममा बत्ती बालिन्छ । जस्तै स्वयम्भू, आदिनाथ, पशुपति, गुह्येश्वरी, भगवती, नमोबुद्ध आदि विभिन्न देगलमा गई वर्षदिनसम्म बत्ती बाल्ने गरिन्छ । **श्रद्धाञ्जलीका विधि विधानहरूमा विचार विमर्श**

माथि उल्लेखित केही विधिविधानमध्ये मेरो आफ्नो व्यक्तिगत केही सुझाव र केही विचारणीय पक्षलाई ईङ्गित गर्न चाहन्छु । पहिलो दुर्गति परिशोधनलाई सीधै सकारात्मक अर्थलाग्ने शब्द "सुगति शोधन" भन्नु बेस होला । दोस्रो, श्रुत महामुक्ति पाठ धेरै काल्पनिक छ । सुन्दैमा मात्र पनि मुक्त हुने भनी लेखिएको र सोअनुरूप विश्वास-आस्था गर्न योग्य छ भनी विश्वास दिलाइएको पाइन्छ । यस सूत्रमार्फत् मृतकलाई अति ठाडो निर्देशन दिई मार्ग दोहोर्न्याउन खोजिएको देखिन्छ । अर्को हामीलाई थाहा छैन की मृतकले हामीले वाचन गरेको सुन्छ वा सुन्दैन । सुनेता पनि मृतकले यसमार्गलाई अपनाउन

चाहन्छ या चाहँदै हामीलाई थाहा छैन । यसकारण हे कुलपुत्र ! राम्ररी सुन, भनी नाम किटान गरी पटक पटक दोहोर्‍याई राख्नु आवश्यक पर्‍दन की, निर्देशन दिनु पर्‍दन की । किनकी जीवनमा साँचेको यथार्थ अनुभवको कर्मबाटो स्वयम् स्वचितलाई प्यारो हुन्छ र सो मार्गमा स्वतन्त्ररूपले जान दिनुपर्दछ । आफ्नो जीवनमा जस्तो कर्मको बीउ रोप्यो सोहीअनुरूप मृत्युपछि अर्को जुनीको लागि फल प्राप्त हुनजान्छ/गर्नदिनुपर्दछ । हामी आफैँ अन्धविश्वासतिर नजाउँ र नधकेलिऔं । त्सेओ, परित्राण सूत्रपाठ र पुण्यानुमोदन अति ब्यावहारिक र ग्रहण गर्न/बुझ्न सजिलो छ । वैज्ञानिक तवरले परित्राण सूत्रपाठ र पुण्यानुमोदन प्रक्रियालाई हेर्दा मृतकब्यक्तिको चित्तलाई कतै निर्देशन दिइएको, हामीद्वारा सम्प्रेषित पुण्य ग्रहण नै गर्नु पर्दछ भनी श्रद्धेय भन्तेहरूद्वारा हेक्का गरिएको पाइँदैन । श्रद्धेय भन्तेहरूद्वारा गरिने पाठ तथा हरेक गाथाको अर्थ, क्रियाकलाप र त्यसका सांकेतिक अर्थहरू समेत खुलाई स्पष्ट राख्ने गर्दछन् । चौथो, घःसुमा दान गरेबापत शोकाकुल परिवारलाई पुण्य प्राप्त हुनेछ ।

अन्तमा उहाँ दिवंगत भिमदास मानन्धरप्रति हाम्रो सच्चा श्रद्धाञ्जली त्यतिबेला हुनेछ जब हामी सबैले उहाँको राम्रा गुणहरू सदास्मरण र अनुकरण गरी परिवार, समाज,

देशका लागि विकासशील कार्यहरू गर्न सकौं । प्रत्येक घरमा प्रत्येक ब्यक्ति, परिवार सदस्यहरूको आफ्नो शीपको प्रयोजन ज्यासल (कामगर्ने थलो) बनोस् । कुनैपनि घर आराम/विश्राम गर्ने घरमात्र नभई परिश्रम गर्ने आश्रम बनोस् । घरेलु औद्योगिकरण विकास गरी देखाएका उहाँले यस देशमा हाल पनि ठूला उद्योगभन्दा पनि साना उद्योगहरू तर्फ आवश्यक ध्यान दिन संकेत दिनुभएको छ । “उद्योग गर्ने ब्यक्ति हरपल निरन्तर मेहेनत गरी बेकाम नबस्नु” भन्ने एक सफल उद्योगीमा हुनु पर्ने गुण हो भनी जीवन्त उदाहरण छोडी जानुभएको छ ।

यस्ता कर्तब्यनिष्ठ, इमान्दार, घरेलु उद्योगपति, समाजसेवी र सबैका लागि सरल, स्वच्छ नीडर स्वभाव भएकाब्यक्ति भगवानलाई प्यारो हुन्छ भनिन्छ । अन्तमा असलपिता, असलमीत्र, भिम दास साहु, ईमान्दारसाहु, कर्मदानी तथा कर्मयोगीलाई सदाकालागि अन्तिम श्रद्धाञ्जली ! ! ! श्रद्धेय भन्तेहरूद्वारा पाठ गरिएको परित्राण सूत्र र पुण्यानुमोदन साथै सबै शुभचिन्तकहरूका सुभेक्षाद्वारा उहाँको सद्गतिको कामना गर्दछौं ।

भवतु सब्ब मंगलं ।

gibhagawan@yahoo.com

॥ सुगति कामना ॥

“यो गित्‍लानं उपट्ठाति, सो मं उपट्ठाति ।”

जसले रोगीको सेवा गर्दछ, उसले बुद्धलाई सेवा गरेको हुन्छ ।

दिवंगत भिमदास मानन्धर

जन्म: वि.सं. १८८१ कार्तिक ३ गते

दिवंगत वि.सं. २०६७ माघ १७ गते

यस केन्द्रका एक्युप्रेशर विज्ञ. प्रोपाईटर डा. भगवान दास मानन्धरका श्रद्धेय बुबा भिमदास मानन्धर, यस मैत्रेय एक्युप्रेशर प्राकृतिक उपचार तथा तालिम केन्द्रलाई स्थापना र संचालन गर्न प्रोत्साहन र सहयोग गरिदिनु हुने सहृदयी कर्मयोगीलाई ४५ औं दिनको पुण्यतिथिका अवसरमा बालाजु बाइसधारा उद्यानभित्र सितलामाई भजन मण्डलसंगको संयोजकत्वमा यही चैत्र १० गतेका दिन सर्वसाधारणहरूका लागि निःशुल्क एक्युप्रेशर उपचार तथा योग, प्राणायाम गराई श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै सुगतिको कामना गर्दछौं ।

मैत्रेय एक्युप्रेशर प्राकृतिक उपचार तथा तालिम केन्द्र

बालाजु चोक, सम्पर्क नं ४३८४२६७

संदर्भ : धम्मवती गुरुमांको ७७ वर्ष-विशेष धार्मिक कार्यक्रम

साहसकी प्रतिमूर्ति : धम्मवती-२

कोण्डन्य

गतांकबाट क्रमश –

उहाँको अदम्य साहसिक धार्मिक कार्यले जो कोहीलाई चक्का दिएभैं भए होलान्, त्यसैले धार्मिक यात्रामा अनेक उकालिओरालीसँगै संघर्षमय परिस्थितिलाई सामना गर्नुप्यो ।

उहाँले लुम्बिनीमा गौतमी विहारलगायत विभिन्न संघसंस्थाको स्थापना, विभिन्न विहारलाई धर्मकीर्तिको मातहतमा शाखा विहारको रूपमा संचालन, धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन, स्वास्थ्य कृयाकलाप आदि विविध क्षेत्रमा उल्लेखनीय भूमिका निर्वाह गरेकै हुन् ।

वास्तवमा जसले केही गर्छ, जो डटेर केही गर्न लगावकासाथ अगाडि बढ्छ, उसले हण्डरठक्कर खानु र धार्मिक भाषामा भन्नुपर्दा अनेकौं मारहरू तेर्सिने, बाधाअडचनले घेरिनुपर्ने परिस्थिति सृजना हुनु अस्वाभाविक होइन भने जसले त्यसलाई आत्मसात गर्दै अझ निडरताका साथ अगाडि बढ्ने साहस गर्छ उसले सफलतालाई चुम्नसक्ने हुन्छ भनेभैं अनागारिका धम्मवतीको जीवन-वृत्तान्तले यही पुष्टी गरेको आंकलन गर्न सकिन्छ । अत्यन्त कुशल कथा-वाचक, अभिधर्म-व्याख्याता, व्यवहार-कुशल, आवश्यकता अनुकूल सम्बन्ध कायम गर्न कुशल, दातापक्षलाई समेट्न माहिर, धर्मको माध्यमले सामाजिक, बौद्धिक, राजनैतिक, प्रशासनिक एवं स्वास्थ्य क्षेत्रमा पहुँच कायम राख्न सफल व्यक्तित्व, निडर एवं साहसपूर्ण धर्मयात्रा-धर्मचर्यामा धाराप्रवाह अद्यावधि खटिरहन सफल साहसिक व्यक्तित्वका धनी धम्मवती ७७ औं बसन्त पार भइसकेको यस घडीमा समेत उनबाट बुद्धशासनिक आयामिक कृयाकलापको आशा गर्न सकिन्छ । उनको ओजिलो-तेजिलो धार्मिक व्यक्तित्वलाई कसैले प्रगतिशील विचारधाराको नाउँमा वा अरु कुनै नयाँ आयामिक कार्यको रूपमा दुरुपयोग गर्ने वा हुने दुस्साहस गर्लान् भन्नेतर्फ सम्बद्ध सबै चनाखो हुनुपर्छ । धम्मवतीजस्तो गौरवमय इतिहास बोकेकी ऐतिहासिक पात्रलाई अगाडि सारी वा देखाउने दाँत बनाई आफ्नो दुनो सोभ्याउने कार्य अहिले मात्र होइन, भविष्यमा समेत गर्न दिनु हुँदैन ।

४६ सालको राजनीतिक परिवर्तनपछि नेपालमा नारी स्वतन्त्रता र समानताका सवालमा ठूलो परिवर्तनमुखी उठेका

इशुहरूले थेरवादी परम्परामा समेत प्रभाव पारेको कुरालाई नकार्न सकिदैन । नामअनुसारको काम गर्न सफल धम्मवतीको नामसँगै भिक्षुणी धम्मवतीको स्वरूपमा परिवर्तन प्रवाहसँगै नेपालमा

नितान्त धार्मिक मर्यादापक्षधरहरूका बीच असन्तुष्टभाव व्यक्त गर्नेहरू समेत नदेखिएका होइनन् । यसलाई जसरी स्वाभाविक मान्न सकिन्छ, त्यसरी नै यसको समाधानका उपायकौशललाई रचनात्मक तवरबाट निकास खोज्नु सम्बद्ध सबैका लागि सुखकर विषय हो । सम्भवतः यसैलाई ख्याल गरी उहाँ प्रव्रजित हुनुभएको ५० वर्ष भएको स्वर्णजयन्तीको अवसरमा प्रकाशित धर्मकीर्तिले (१७।७, २०५६) उहाँको नाम विषयमा तीन थरिका विश्लेषणलाई उल्लेख गरेका छन्-

“१) थेरवादी भिक्षुहरूको तर्फबाट सम्बोधन गर्दा अनगारिका (घरत्यागी धार्मिक कार्यमा लाग्ने व्यक्ति), २) विहारका साधारण उपासक उपासिकाहरूले धम्मवती गुरुमां, ३) अन्तर्राष्ट्रिय जगतका बौद्धहरू र साधारण जनताहरूले भिक्षुणी धम्मवती भनी सम्बोधन । यसमध्ये सबभन्दा उपयुक्त र प्रचलित सम्बोधन त धम्मवती गुरुमां नै हो ।”

धम्मवती गुरुमांको साहसिक यात्राबारे बर्मेली भिक्षु उ. सूर्याभिवंशले निपो मे (नेपाली पुत्री) लेख्नुभएकै आधारमा बर्मेली सुप्रसिद्ध साहित्यकार भिक्षु तिलोकजाण (र वे थ्वें) ले तमी: छेत् शीर्षकीय जुन उपन्यास लेख्नुभयो, त्यसपछि उनी यःम्ह म्हायाय्-स्नेही पुत्रीको नामले प्रसिद्ध भए । नेपालका दुतीय धम्माचरिय भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले नेपालभाषामा अनुवाद गर्नुभएको यःम्ह म्हायाय्लाई मोतिकाजी शाक्यले स्नेही छोरी भनी नेपालीमा अनुवाद गर्नुभएको छ । साथै वि. सं. २०४९ मा जीवनीकार रत्नसुन्दर शाक्यले अनागारिका धम्मवती शीर्षकीय जीवनी लेख्नुभयो, त्यसमा प्रकाशित दुईशब्दमा भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले यसरी मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको छ-

“- विश्वमा नारीस्वतन्त्रता, नारीउत्थान, नारीजागरण र नारीअधिकार प्राप्तिको लागि बुद्धधर्मअनुसार सर्वप्रथम इनकलावीको भण्डा उठाउने र त्यसलाई ठड्याउने महिला

महाप्रजापति गौतमी, गृहस्थ महिलाको रूपमा महाउपासिका मृगारमाता विशाखालाई पनि एउटी अग्रणी संघर्षकर्तृको रूपमा लिएमा कुनै आपत्ति देखिन्न । ती विदुषी लगनशीला, पराक्रमी, भविष्यउत्थान कर्तृ महिला अग्रणीहरूको पदानुपद अनुकरण र अनुशीलन गर्दै आएका महिलाहरू कम थिएनन् तापनि सामाजिक विसंगति तथा विविध अवरोधकारक कारणहरूले गर्दा बुद्धशासनको क्षेत्रभित्रको थेरवाद पिटकअनुसार यद्यपि भिक्षुणीशासन चिरस्थायी रहन सकेको थिएन तर पनि चेतनशील सजग नारीहरू हातमा हात राखेर चूप लागेर बसेकी थिइन् ।

-साथै पण्डरङ्ग परिव्राजिका कहलाउन सकिने शीलवती गृहत्यागी महिलाहरू, आफ्नो नेपालको प्रचलित व्यावहारिक भाषामा “अनागारिका गुरुमा” (गुरुआमा) हरू पनि शनैः शनैः देखा पर्न आए । यस पुनरुत्थानकालका सर्वप्रथम अनागारिका हुनेहरूमा रत्नपाली, धर्मपाली र संघपालीहरूको नाउँ समुल्लिखित छ । त्यसपछि प्रभावशाली व्यक्तित्वको रूपमा अनागारिका गुरुमाको रूपमा अनागारिका धर्मचारी यस पुण्यभूमिमा देखापर्न आइन् । अहिले आएर त्यसबेलाभन्दा पनि महिलाजातिको बढी हित, सुख, कल्याण, अर्थ र उत्तरोत्तर अभिवृद्धिकामी अनागारिका धम्मवती पूण्यभूमि नेपालमा एउटी विदुषी, दक्षा, कार्यकुशला, व्यवहार कुशला, निर्भयी, स्पष्ट वक्त्री, उत्साही, धार्मिक क्षेत्रकी महिला पथप्रदर्शिकाको रूपमा देखा परिरहेकीछिन् । शिक्षा, धर्म, संस्कृतिको रक्षा, जनसेवा र समाज सेवा आदि क्षेत्रहरूमा सेवा पुऱ्याई लोकोपकारक कार्यहरूमा दत्तचित्त भई संलग्न भइराखेकाहरूको संख्या आज आएर दिन द्विगुना रात चौगुना भनेजस्तै वृद्धिहुँदै आइरहेको छ । यसैको ज्वलन्त उदाहरण अनागारिका धम्मवती रहेकी छिन्- हाम्रो नेपालमा ।...”

समग्रमा धम्मवतीको जीवनीलाई हेर्दा यस शताब्दीको उत्तरार्ध यता प्रारम्भ भएर सशक्त रूप धारण गरेको पाश्चात्य मुलुकका अनेकन् आन्दोलनहरूमध्ये स्त्री-स्वातन्त्र्यवादमा उनको प्रभावकारिता देखिएकै मान्न सकिन्छ । यस कुरालाई स्पष्ट पार्न उनको जीवन्त इतिहास आफै बोलिरहेको छ । हुन त जीवनी एउटा व्यक्तिविशेषको जीवनवृत्तान्त, जसभित्र जीवनभर भएगरेका कामकुराको क्रमबद्ध लेखन वा कथनको रूपमा अगाडि बढिरहेको हुन्छ भने जीवनीको इतिहाससँग नजिकको सम्बन्ध हुन्छ । इतिहासमा धार्मिक, सामाजिक, जातीय वा राष्ट्रिय जीवनको प्रधानता हुन्छ भने जीवनीमा व्यक्तिविशेषको व्यक्तिगत जीवनको प्रधानता हुन्छ । जीवनीमा आवश्यकता अनुसार ऐतिहासिक पृष्ठभूमि हुनसक्छ, तर इतिहास नै जीवनका

लागि आदि र अन्त होइन । तुलनात्मक रूपमा इतिहासको वर्णन निर्जीव र नीरस हुन्छ भने जीवनीमा व्यक्तिविशेषको विवरण धेरै सजीव र सरस हुन्छ । यदाकदा साधारण घटनाहरूबाट पनि जीवनीका चरित्रनायकको व्यक्तित्व र अस्तित्व आलोकित हुन्छन् । जीवनी एकातिर तथ्यात्मक हुन्छ भने अर्कातिर कलात्मक पनि हुन्छ । जीवनीमा सृजनात्मकता पाइने हुँदा घटनाहरूकै आधारमा जीवनी सक्रिय र गतिमय रूपमा विकसित हुन्छ । घटनाको सम्मिश्रणबाट चरित्रनायक जीवन्त हुन्छ ।

धम्मवतीको जीवनी पक्षलाई नजिकबाट हेर्दा वर्तमान नेपालको बुद्धधर्म तथा नेपाली नारीजगतमै यौटा अध्ययन-व्यक्तित्वका रूपमा परिणत भइसकेको कुरा जनस्तरमा उनको प्रभावशाली व्यक्तित्वबाट स्पष्ट हुन्छ । त्यसो त कुनैपनि व्यक्ति आफ्नो सामाजिक धरातल र त्यसको परिवेशबाट अलग रहन सक्दैन । त्यसैले मानसिक आधारमा नै व्यक्तिको सांस्कृतिक आधारभूमि सबल हुन्छ । यही सांस्कृतिक मूल्य र मान्यताको पृष्ठभूमिमा पात्रको चारित्रिक संरचना र त्यसको विकासका लागि उपयुक्त अवसर प्राप्त हुन्छ ।

धम्मवती-व्यक्तिविशेषको जीवनपद्धति वा शैली नै

पाप कर्म (अकुशल कर्म) कहिल्यै नगर्नु
पुण्य (कुशल कर्म) गर्दै जानु ।
आफ्नो चित्तलाई (मन) शुद्ध गर्नु
यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

बिश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।
फोन नं.: ०१-२२९२२३०, ९७२९४०२९०५/३२०५४४
E-mail: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरूको लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

प्रेरक र उत्प्रेरक भएकाले उनका धार्मिक वा वैयक्तिक घटना, धार्मिक जीवन शैलीले जीवन्त जीवनीको रूप धारण गरिसकेको छ । उनको जीवनीमा विभिन्न घटना र परिवेशका आधारमा भावभूमि प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा प्रकट भएको हुन्छ भन्दा अत्युक्ति नहोला । तर अप्रत्यक्ष प्रस्तुतिमा नै कसैको जीवनी कलापूर्ण र प्रभावपूर्ण हुन्छ भनेभै अनागारिक धम्मवती, गुरुमा धम्मवती, बुद्धशासनकै यःमह म्हायाय-स्नेही छोरीको जीवन जीवन्त रूपमा अगाडि बढिरहनु सम्बद्ध सबैका लागि सुखकर-शान्तिकर विषय भएको छ ।

उनकै संक्षिप्त जीवनीविषयक यसै लेखनीमा नारीवादी सोच बारे लघु चर्चा यसरी गर्न सकिन्छ-हामीलाई थाहा छ आज नारी स्वतन्त्रतावादी आन्दोलनको इस्थू जताततै जल्दोबल्दो रूपमा अगाडि बढिरहेको छ । पुरुषप्रधान समाजभित्र युगौको उत्पीडनले पिल्सेका नारी जातिले पूर्ण स्वतन्त्रता र मुक्तिको खोजीमा आन्दोलन छेड्नु पर्छ भन्ने धार सकृयतापूर्वक लागि परेको छ । त्यसैले युगानुयुगदेखि लिङ्गकेन्द्रित सिद्धान्तहरूको सहायताले पुरुष जातिले नारीउपर षडयन्त्र गर्दै आएका छन् भनी नारीवादीहरू लाञ्छना लगाउँछन् । अभ्र धर्म, दर्शन, साहित्य र जीवन-जगतप्रतिको व्याख्या पनि पुरुष-प्रधान दृष्टिकोणबाट गरिन्छ, यी सारा पितृसत्तात्मक पर्खालहरू भत्काएर नारी अस्तित्वको अलग पहिचान स्थापित गराउनु नै नारी आन्दोलनको मूल लक्ष हो, नारी अस्मिता स्थापनाको खातिर समर्पित यो एक विद्रोह स्वर हो भन्ने आशयसहित नारीलाई अर्धाङ्गिनी बनाएर नचाउने पूर्णाङ्गी पुरुषका पूर्वाग्रहपूर्ण

मान्यताको पोल खोल्ने आन्दोलन पश्चिमी जगतमा त उहिले नै भइसकेको थियो भने दक्षिण एशियामा पनि त्यसको प्रभाव झ्याँङ्गिदो छ । सम्भवतः त्यसकै प्रभाव आज समग्र धार्मिक जगतममा देखिँदै छ ।

त्यसो त पूर्वेली दर्शनमै नारी जातिले निस्क्रियताको पक्ष प्रतिनिधित्व गर्दछिन् भन्ने लाञ्छना लगाउनेहरू पनि छन् । जताततै पिता वा पुरुषत्वको भूमिका सर्वोच्च छ, नारीको स्थान गौण वा नगन्य छ भनी इतिहासले उक्साएको पुलिङ्गीपन भत्काएर आधिकारिकता, शक्ति, सत्ता र अहंकार भत्काएर त्यहाँ नारीलाई पुनर्स्थापित गर्नु पर्छ भनी दिनरात लागिपर्नेहरू पनि नभएका होइनन् । त्यसकै प्रभावस्वरूप राजनैतिक, सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक र कानूनी पाटाहर फाँडेर नौलो क्षितिजतर्फ नारीको कल्पना वा सृजना पुरुष पात्रसरहको स्वतन्त्र भूमिकामा नारीहरूको चित्रण हुँदैछ ।

आज लैङ्गिक समानताको इस्थू विश्वव्यापीकरण हुँदैछ । वस्तुतः यी स्त्रीत्व र पुरुषत्व लिङ्गअनुसार विभाजित भएका हुन् वा भएका हुँदैनन्, यो विचारणीय प्रश्न हो । वास्तवमा ती केवल प्रवृत्ति मात्र हुन्, तर ती प्रवृत्तिको सही रूपमा विश्लेषण नहुँदा भालेपन, मर्दानापन र श्रेष्ठताको श्रेय पुरुषहरूले हात पार्ने षडयन्त्र मात्र गरेका छन्, त्यसकै आडमा पितृप्रधान समाज अडेको छ भन्ने व्याख्या लिङ्गकेन्द्रित देखिन्छ भने यसलाई एकार्थक मान्ने कि नमान्ने, यो भ्रामक छ वा छैन ? यतातिर पनि ध्यान केन्द्रित हुनु सकारात्मकताका लागि रचनात्मक पहल हुनसक्छ । ♦♦

रक्तदान जीवनदान

अमृत बौद्ध परियत्ति, आनन्दकुटी विहार तथा नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको संयुक्त आयोजनामा संचालन हुन गइरहेको “रक्तदान कार्यक्रम” मा सहभागी हुनुभई रक्तदान गरी सहयोग गरिदिनु हुन विनम्र अनुरोध गर्दछौं ।

**‘तपाइको एक थोपा रगतले कसैले नयाँ जीवन पाउँदछ भने
किन रक्तदान नगर्ने ?’**

स्थान: आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
मिति: २०६७ चैत्र ११ गते शनिवार
समय: विहान १० बजेदेखि १ बजेसम्म

पालि-त्रिपिटक अनुवाद-माला :

महापरिनिर्वाण-सूत्रको आधारमा

बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-२

दण्ड बहादुर वजाचार्य

गताअंकबाट क्रमशः

फेरि अर्को पनि सात अपरिहानि धर्म : "भिक्षु हो ! अर्को पनि सात अपरिहानि धर्म तिमीहरूलाई देशना गर्नेछु, त्यसलाई सुन, राम्ररी मनमा राख भन्नेछु ।"

"हवस् भन्ते !" भनी ती भिक्षुहरूले भगवानलाई प्रत्युत्तर दिए । अनि भगवानले यस्तो भन्नुभयो—

(१) भिक्षु हो ! जबसम्म (शिक्षापदहरूमा) श्रद्धालु भईरहने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

(२) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरू हिरिमना (पाप कार्यमा लज्जालु) भईरहने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

(३) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरू ओतपी (पाप कार्यमा भय देख्ने) भईरहने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

(४) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरू बहुश्रुत भईरहने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

(५) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरू निरन्तर कुशलको लागि प्रयत्न गर्दै रहन्छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

(६) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरू स्मृतिमान् भईरहने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

(७) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरू प्रज्ञावान भईरहने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

"भिक्षु हो ! यसरी जबसम्म यी सात अपरिहानि धर्म भिक्षुहरूमा पालन गरिएको देखा पर्ने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि (उन्नति) नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।"

अर्को पनि सात अपरिहानि धर्म : "भिक्षु हो ! अर्को पनि सात अपरिहानि धर्म तिमीहरूलाई देशना गर्नेछु, त्यसलाई सुन, राम्ररी मनमा राख, भन्नेछु ।"

"हवस्, भन्ते !" भनी ती भिक्षुहरूले भगवानलाई प्रत्युत्तर दिए । अनि भगवानले यस्तो भन्नुभयो—

(१) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले स्मृति-सम्बोध्यंगको भावना (अभ्यास) गर्नेछन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि (उन्नति) नै हुनेछ, परिहानि होइन ।

(२) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले धम्म-विचय सम्बोधि अंगको भावना गर्नेछन्

(३) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले वीर्य-सम्बोधि अंगको भावना गर्नेछन्

(४) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले प्रीति-सम्बोधि अंगको भावना गर्नेछन्

(५) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले प्रश्रद्धि-सम्बोधि अंगको भावना गर्नेछन्

(६) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले समाधि-सम्बोधि अंगको भावना गर्नेछन्

(७) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले उपेक्षा-सम्बोधि अंगको भावना गर्नेछन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि (उन्नति) नै हुनेछ, परिहानि होइन ।

"भिक्षु हो ! यसरी जबसम्म यी सात अपरिहानि धर्म भिक्षुहरूमा पालन गरिएको देखा पर्ने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै हुनेछ, परिहानि होइन ।"

अर्को पनि सात अपरिहानि धर्म : "भिक्षु हो ! अर्को पनि सात अपरिहानि धर्म तिमीहरूलाई देशना गर्नेछु, त्यसलाई सुन, राम्ररी मनमा राख, भन्ने छु ।"

"हवस् भन्ते !" भनी ती भिक्षुहरूले भगवानलाई प्रत्युत्तर दिए । अनि भगवानले यस्तो भन्नुभयो—

(१) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले अनित्य-संज्ञाको भावना (अभ्यास) गर्नेछन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

(२) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले अनात्म-संज्ञाको भावना गर्नेछन्

(३) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले अशरभ-संज्ञाको भावना गर्नेछन्

(४) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले आदीनव (दुष्परिणाम)-संज्ञाको भावना गर्नेछन्

(५) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले प्रहाण-संज्ञाको भावना गर्नेछन्

(६) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले विराग-संज्ञाको भावना गर्नेछन्

(७) भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूले निरोध-संज्ञाको भावना गर्नेछन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि (उन्नति) नै हुनेछन्, परिहानि होइन ।

“भिक्षु हो ! यसरी जबसम्म यी सात अपरिहानि धर्म भिक्षुहरूमा पालन गरिएका हुन्छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि नै सम्फनुपर्छ, परिहानि होइन ।

छ वटा अपरिहानि धर्म : “भिक्षु हो ! छ वटा अपरिहानि धर्मको देशना गर्नेछु, सुन, रात्ररी मनमा राख्, भन्नेछु—

“हवस् भन्ते !” भनी ती भिक्षुहरूले भगवानलाई प्रत्युत्तर दिए । अनि भगवानले यसो भन्नुभयो—

(१) “भिक्षु हो ! जबसम्म गुप्त वा प्रकट रूपमा सब्रह्मचारीप्रति भिक्षुको मैत्रीपूर्वक कायकर्म उपस्थित भईरहन्छ (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि (उन्नति) नै हुनेछ, परिहानि होइन ।”

(२) “भिक्षु हो ! जबसम्म गुप्त वा प्रकट रूपमा सब्रह्मचारीप्रति भिक्षुको मैत्रीपूर्वक वचनकर्म उपस्थित भईरहन्छ ..”

(३) “भिक्षु हो ! जबसम्म गुप्त वा प्रकट रूपमा सब्रह्मचारीप्रति भिक्षुको मैत्रीपूर्वक मनोकर्म उपस्थित भईरहन्छ ..”

(४) “भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुले धार्मिक रूपले प्राप्त लाभ अथवा धर्म लाभ नै किन नहोस् त्यस्ता लाभ शीलवान ब्रह्मचारीहरूसँग साधारण रूपले बाँडी भाग गरिरहने छन् ..”

(५) “भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षु जो त्यो अखण्ड (अविभक्त), अछिद्र (निर्दोष), बैदागी (अकल्मष, निष्कलङ्क), निर्दोष (शुद्ध), सेवनीय (भुजिस्स), विज्ञप्रशंसित (विद्वत्प्रशंसित), अपरामर्शित तथा समाधिसंवर्तनिक (समाधितिर लैजाने) शील हो त्यस्तो शीलमा मेल राखी प्रकट रूपमा पनि गुप्त रूपमा पनि सब्रह्मचारीहरूसँग बसिरहने छन् ..”

(६) “भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षु जुन आर्य (उत्तम) विचारधारा (दृष्टि) लिँदा नैर्यागिक (भवसागर पार गराउने) मार्गमा लागेर सम्यक् रूपले दुःखक्षय गर्ने हो त्यस्तो विचारधारासँग मेल राखी ऊ प्रकट रूपमा पनि गुप्त रूपमा पनि सब्रह्मचारीसँग बसिरहने छन् (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि (उन्नति) नै भईरहन्छ, परिहानि (अवन्नति) होइन ।”

“भिक्षु हो ! जबसम्म भिक्षुहरूमा यी छवटा अपरिहानि धर्मपालन गरिएको हुनेछ (तबसम्म) भिक्षु हो ! भिक्षुहरूको वृद्धि (उन्नति) नै भईरहन्छ, परिहानि (अवन्नति) होइन ।”

भगवान् राजगृहस्थित गृद्धकूट पर्वतमा, बसिरहनुभएको बेला भगवानले भिक्षुहरूलाई धेरैजसो यही नै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो— यस्ता शील हुन्, यस्ता समाधि हुन्, यस्ता प्रज्ञा हुन् । शीलद्वारा प्रभावित भएको समाधि महाफलदायी र महाआनिशंसतर हुन्छ । समाधिद्वारा प्रभावित भएको प्रज्ञा महाफलदायी र महाआनिशंसतर हुन्छ । प्रज्ञाद्वारा प्रभावित भएको चित्त महाफलदायी र महाआनिशंसतर हुन्छ । प्रज्ञाद्वारा परिभावित भएको चित्त रात्ररी आस्रव (विकार) बाट मुक्त (रहित) हुन्छ । जस्तोकि कामास्रवबाट,

भवास्रवबाट तथा अविद्यास्रवबाट ।

त्यसबेला भगवानले राजगृहमा यथानुकूल चारिका गर्नुहुँदै आयुष्मान् आनन्दलाई सम्बोधन गर्नुभयो— “यता आऊ, आनन्द ! जहाँ अम्बलडिका छ त्यहा जाओ ।” “हवस्, भन्ते !” भनी आयुष्मान् आनन्दले भगवानलाई प्रत्युत्तर दिनुभयो । त्यसपछि भगवान् महत् (विशाल) भिक्षुसंघसाथ जहाँ अम्बलडिका हो । त्यहाँ पुग्नुभयो । अम्बलडिकास्थित राजागार (राजागारक) मा विहार गरिरहनु हुँदा भगवानले भिक्षुहरूलाई यही नै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो— यस्ता शील हुन्, यस्ता समाधि हुन्, यस्ता प्रज्ञा हुन् । शीलद्वारा प्रभावित भएको समाधि महाफलदायी र महा आनिशंसतर हुन्छ । समाधिद्वारा प्रभावित भएको चित्त महाफलदायी र महाआनिशंसतर हुन्छ । महाफलदायी र महाआनिशंसतर हुन्छ । प्रज्ञाद्वारा प्रभावित भएको चित्त प्रज्ञाद्वारा प्रभावित भएको चित्त रात्ररी आस्रवबाट मुक्त हुन्छ । जस्तोकि कामास्रवबाट, भवास्रवबाट तथा अविद्यास्रवबाट ।

त्यसपछि भगवानले अम्बलडिकामा यथानुकूल चारिका गर्नुहुँदै आयुष्मान् आनन्दलाई सम्बोधन गर्नुभयो— “यता आऊ आनन्द ! जहाँ नालन्दा छ त्यहाँ जाओ ।”

“हवस्, भन्ते !” भनी आयुष्मान् आनन्दले भगवानलाई प्रत्युत्तर दिनुभयो । त्यसपछि भगवान् महत् भिक्षुसंघसाथ जहाँ नालन्दा हो त्यहाँ पुग्नुभयो । भगवान् नालन्दास्थित पावारिक आस्रवनामा बस्नुभयो ।

सारिपुत्रको सिंहनाद : अनि आयुष्मान् सारिपुत्र जहाँ भगवान् हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ जानुभयो । त्यहाँ पुगेपछि भगवानलाई अभिवादन गरी एक छेउमा बस्नुभयो । एक छेउमा बस्नुभएका आयुष्मान् सारिपुत्रले भगवानलाई यसो भन्नुभयो—

“भन्ते ! भगवान्माथि म यति प्रसन्न छु कि— सम्बोधिको सम्बन्धमा भगवान्भन्दा उत्तरोत्तर ज्ञान हुने कुनै अरु श्रमण वा ब्राह्मण न थियो, न हुनेछ र न त अहिले छ भन्ने विश्वास गर्छु ।”

“सारिपुत्र ! तिमिले बडो ठूलो निर्भीक कुरा भन्यौ र ठोकेर सिंहनाद गर्नुभयो— भन्ते ! भगवान्माथि म यति प्रसन्न छु कि— सम्बोधिको सम्बन्धमा भगवान्भन्दा उत्तरोत्तर ज्ञान हुने अरु कुनै श्रमण वा ब्राह्मण न थियो, न हुनेछ र न त अहिले छ भन्ने विश्वास गर्छु ।”

“सारिपुत्र ! के तिमिले जो ती अतीत समयका अरहन्त सम्यक्सम्बुद्धहरू थिए ती सबै भगवान्हरूलाई तिम्रो चित्तले (ज्ञानले) थाहा पाएको छ कि— उहाँ भगवान्हरू यस्ता शील भएका हुनुहुन्थ्यो अथवा उहाँ भगवान्हरू यस्ता प्रज्ञा भएका हुनुहुन्थ्यो अथवा उहाँ भगवान्हरू यसरी बसेका(निरोध समापतिमा बस्ने) हुनुहुन्थ्यो अथवा उहाँ भगवान्हरू यसरी विमुक्त भएका हुनुहुन्थ्यो ?”

“भन्ते ! थाहा पाएको छैन ।”

“सारिपुत्र ! के त तिमिले जो ती भविष्यमा हुने अरहन्त

सम्यक्सम्बुद्धहरू हुन् ती सबै भगवान्हरू तिम्रो चित्तले थाहा पाएको छ कि— उहाँ भगवान्हरू यस्ता शील हुने हुनेछन् अथवा उहाँ भगवान्हरू यस्ता प्रज्ञा हुने हुनेछन् अथवा उहाँ भगवान्हरू यसरी बस्नु (निरोधसमापतिमा बस्ने) हुने हुनेछन् अथवा उहाँ भगवान्हरू यसरी विमुक्त हुने हुनेछन् ?”

“भन्ते ! थाहा पाएको छैन ।”

“सारिपुत्र ! के तिमीले अहिलेका अरहन्त सम्यक्सम्बुद्धलाई तिम्रो चित्तले थाहा पाएको छ कि— उहाँ भगवान् यस्तो शील भएको हुनुहुन्छ अथवा उहाँ भगवान् यस्ता धर्म (समाधि) भएको हुनुहुन्छ अथवा उहाँ भगवान् यसरी बस्नु भएको (निरोध समापतिमा बस्ने) हुनुहुन्छ अथवा उहाँ भगवान् यसरी विमुक्त भएको हुनुहुन्छ ?”

“भन्ते ! थाहा पाएको छैन ।”

“सारिपुत्र ! भूत, भविष्य तथा वर्तमानका अरहन्त सम्यक्सम्बुद्धहरूलाई तिम्रो चित्तले थाहा पाउन सकेको छैन भने सारिपुत्र ! कसरी तिमीले भन्ते ! भगवान् देखि म यति प्रसन्न छु कि — सम्बोधिको सम्बन्धमा भगवान्भन्दा उत्तरोत्तर ज्ञान हुने कुनै अरु श्रमण वा ब्राह्मण न थियो, न हुनेछ, न अहिले छ भन्ने विश्वास गर्छु भनी यस्तो ठूलो निर्भीक कुरा भनेको र ठोकेर सिंहनाद गरेको त ?”

“भन्ते ! भूत, भविष्य तथा वर्तमानका अरहन्त सम्यक्सम्बुद्धहरूलाई जान्ने चेतोपरिय ज्ञान (अर्काको चित्तलाई जाने ज्ञान) ममा छैन । किन्तु धर्मन्वयद्वारा (धर्मानुसार विचार गरेर) थाहा पाएको हुँ । भन्ते ! जस्तै— राजाको नगरमा बलियो

पर्खाल र तोरण भएको एउटा ढोका हुन्छ । त्यस ढोकामा बस्ने पाले पण्डित, व्यक्त र वृद्धिमानी हुन्छ । चिनेकालाई मात्र भित्र पठाउँछ नचिनेकालाई पठाउँदैन । अनि उसले नगरको चारैतिरको बाटोमा गई हेर्दा कतै पनि पर्खाल फुटेको वा भत्केको देख्दैन । कहींबाट बिरालो पस्ने प्वालसम्म पनि देख्दैन । अनि उसलाई दृढ विश्वास हुन्छ कि— कुनै स्थूल प्राणीले नगरमा पस्दा वा बाहिर निस्कँदा सबै यसै ढोकाबाट आवतजावत गर्नुपर्छ । भन्ते ! यस्तै गरी मैले धर्मन्वयद्वारा जाने कि— भन्ते ! जो ती अतीत समयका अरहन्त सम्यक्सम्बुद्धहरू थिए ती सबै भगवान्हरूले — पञ्चनीवरणलाई हटाई चित्तको उपक्लेशलाई प्रज्ञाद्वारा निर्बल पारी चार सतिपट्टानमा सुप्रतिष्ठित भई यथार्थतः सप्तबोध्यङ्गलाई अभ्यास गरी — अनुत्तर सम्यक्सम्बोधिलाई अवबोध गर्नुभएको थियो । भन्ते ! जो ती अरहन्त सम्यक्सम्बुद्धहरू अनागत समयमा हुनेछन् ती सबै भगवान्हरूले पनि पञ्चनीवरणलाई हटाई ... चार सतिपट्टानमा सुप्रतिष्ठित भई यथार्थतः सप्तबोध्यङ्गलाई अभ्यास गरी — अनुत्तर सम्यक्सम्बोधिलाई अबबोध गर्नु हुनेछ । भन्ते ! अरहत् सम्यक्सम्बुद्ध हुनुभएका भगवान्हरूले पनि अहिले — पञ्चनीवरणलाई हटाई ... चार सतिपट्टानमा सुप्रतिष्ठित भई यथार्थतः सप्तबोध्यङ्गलाई अभ्यास गरी — अनुत्तर सम्यक्सम्बोधिलाई अवबोध गर्नुभएको छ ।”

क्रमशः —

(श्रोत-सन्दर्भ, दीघनिकाय, वीरपूर्ण पुस्तक संग्रहालय, गाबहाल, ललितपुर, वि. सं. २०४५)

मधुव मञ्जरी बालो - याव पापं न पचति ।

यदा च पचति पापं - अथ बालो दक्खं निगच्छति ॥

पापयागु फल मवःतले मूर्ख थःमं यानागु पापयात कस्तिसमान भालपाः च्वनी, तर गुखुनु पापयागु फल भोग यायेमाली उखुनु तिनि उमह मूर्ख दुःखी जुइ ।

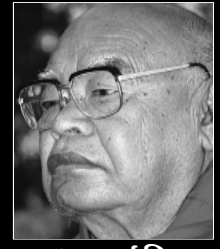
- धम्मपद

सुनौलो कीर्तिपुर बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

नगाउँ दोबाटो, नयाँ बजार, कीर्तिपुर

दान पारमिता

आचार्य भिक्षु
कुमार काश्याप

वंगु ल्याः पाखें कथहं

वेस्सन्तर जातक

तर बोधिसत्त्व उगु वन प्रदेशाय् अभ् सकल परिवारपि सहित लच्छि च्चनाबिज्यात । अले लिपा जिगु पारमिता गुणधर्म पूर्ण यायेगु ज्या सिधल भालपाः पर्णकुटी त्याग यानाबिज्यात । हानं व कुटीया छचालं स्वस्वं वसपोलं मती तयाबिज्यात, अहो कुटी, जिं थन न्हय्ला च्चनाः पारमिता गुणधर्म अन्त थ्यंकं पूर्ण याये धुन । धन्य थ्व थाय् ।

अनलि तःधंगु उत्सव लिसें वेस्सन्तर थगु देशय् लिहां बिज्यात । सकल प्रजापिसं नं वसपोलं बोधिसत्त्वयात स्वागत यानाबिज्यात ।

बोधिसत्त्व गुलितक परोपकार उन्मुख जू धयागुया थ्व छगू दसु खः । मंगल सम्मतम्ह किसि दान ब्यूबलय् देशवासीया नुगलय् स्याःगु, काय्-म्हयाय् व कलाः समेत दान ब्यूबलय् मानवया स्वतन्त्र व्यक्तित्व प्रति घाः जूगु भाव थ्व बाखंया मूल प्रत्याशित विषय मखु । अले छखे कायेगु-कायेगु, थः व थःपि जक कतिलाःसा करपिनिगु न्ह्यागुसां करपि न्ह्याथे जूसां कायेगु लोभी ब्राह्मणत्व व मेखे बीगु बीगु न्ह्यागुं बीगु त्यागी बोधिसत्त्व भाव म्हे बांलाः मजू । थ्व जातक युगीन मानस-समाजया म्हे परिचय मबू । लिसें मद्दीदेवीया थः जहान प्रतिया प्रेम, सतित्व व वेस्सन्तरया त्याग शीलताया दथुइया पारस्परिक द्वन्द्व वःबलय् इन्द्र निगूयां भि जुइक थःम्हं दान काःवःगु नं म्हे महत्त्वपूर्ण मजू । नत्र वेस्सन्तरया त्यागं लिपा मद्दीदेवीया शील (पतिव्रता) कलंकित जुइगु, अथवा शीलया पवित्रताया निति दान कुण्ठित जुइगु, गुगु निगुलिं बौद्ध संस्कारयात मयः । अले अथे बिया बिया जक च्चनां लोभ संस्कारपिनिपाखें संसार गथे पार तरे जुइ धयागु गुगु तर्क थौं भीगु न्हयोने वइ, व धाइ- थौया हे भीगु तर्क खः ।

थुकथं थ्व वेस्सन्तर चरित्र अनेक त्यागया आदर्श कयनीगु बोधिसत्त्व अवदान मध्यय् शायद सर्वाधिक महत्त्वपूर्ण जू । पालि जातकया संकलनय् थ्व जातक दकसिबे क्वय् लानाच्वंगु खँ नं थ्व प्रसंगय् लुमंके बहः जू ।

दान उपपारमिता

बोधिसत्त्वया थ्व दान पारमिता हे म्हे थाकु मजू । तर बोधिसत्त्वपि थुजागु दानं हे जक संतोष जुइमखु । बोधिसत्त्वपिनि बिचाः जुयाच्वनी, "अहं बाहिर दानमेव देमि, तं मं न सरितारेति" । अज्भतिक दानं कातु कामोम्हि । सचे मं कोचि हृदयं याचेय्य उरं भिन्दित्वा हृदयं नीहरित्वा ददेय्यं । सचे अक्खिनी याचेय्य अक्खिनी

उपादेत्वा ददेय्यं ।" अर्थात् जिं पिनेया वस्तु जक बियाच्वना । थुकिं जि पार जुइमखु । आन्तरिक दान बीगु नं इच्छा याना । यदि सुनां जिके हृदय पवंसा जिं हृदय हे फायाः पिल्हवयाबी । यदि मिखा पवंसा मिखा ल्हवयाबी ।

वास्तवय् पिनेया वस्तु दान बी अःगु, तर थःगु शरीरया अंगप्रत्यंग बी थाकु । उकिं थ्व अर्थय् दानपारमिता सिबे दान उप-पारमिता महान् खः, श्रेष्ठ खः । परार्थय् थःगु धन-सम्पत्ति बीगु वा फुकेगु सिबे थः सन्तानयात दुःख कष्ट बीगु वा जूगु स्वये थाकु । अभ् परया निति थःगु ज्यू हे पायेगु भन थाकु । तर थुपि थाकुगु नं बोधिसत्त्व थःगु चर्या पारमिताया अभ्यासबलं अःपुकी । सीलव नागराजां (सील नागराज जातक ७२) लँ तनाः ख्वयाच्वंम्ह छम्ह पथिकयात लँ क्यनाबिल । हानं वयागु किसि दं स्वया वंम्ह उम्ह मनुखं शिल्पीतय्के न्यन, जिं म्वाःम्ह किसियागु दं हयाब्यूसा न्याये ला ? शिल्पीतय्सं थुजागु दं दुसा यक्व ध्यवा बियाः न्याये धकाः छु धाल व कःति ज्वनाः व हे जंगलय् वनाः ख्वः वन । हानं किसि वयाः ख्वयाच्वनागु कारण न्यन । वं धाल, स्वामी, जि निर्धन, जि साब दरिद्र । म्वायेगु उपाय हे मंत । उकिं जि छिथाय् वया । यदि छि थःगु दन्त छत्वाः जितः ब्यूसा जिं व मियाः थःगु जीवन रक्षा याये ।

सीलव किसिं थःगु दन्त ध्यने बिल । हानं धाल, जिं थ्व दन्त छन्त मययाः बियाच्वनागु मखु, जितः मछिनाः व जितः म्वाःलाः बियाच्वनागु नं मखु । जितः थ्व सिबे सच्छिदुगं द्रःछिदुगं अप्वः फुक धर्म थुइगु बुद्धत्व-ज्ञानरूपी दन्त यः । उकिं जक बियाच्वना । थ्व जिगु दन्त दान बुद्धज्ञान बोध यायेत कारण जुइमा ।

तर उम्ह अकृतज्ञमनुखं उगु दन्त मियाः हानं अन हे वल । न्हापा यंकागुलिं साहु जक पुले फत धकाः धयाः हानं ल्यं दनिगु दन्त ध्यना काल । छु ई लिपा हानं वया वा हे थ्वया यंकल ।

थ्व बाखनय् दान उपपारमिताया दृढता दु । हानं बोधिसत्त्व मेपिन्त बीगुली गुलि तक अविचलित श्रद्धाम्ह जुइ धयागुया दसु दु । वथेहे छदन्त किसिं (छदन्त जातक ५१४) वाकूछिनाः सह यानाः थःगु दन्त दान ब्यूगु थें जाःगु दान उपपारमिताया उदाहरण जुइ फुगु जातक बाखं म्हे मडु । तर थुपि उपपारमिताया उदाहरण जुइ फुगु बाखं मध्यय् सिवि जातक (४९९) तःसकं महत्त्वपूर्ण जू ।

शिवि जुजुया मिखा दान

शिवि (सिवि) राष्ट्रया जुजु जुयाः वयात शिवि जुजु धाःगु खः । शिवि तक्षशिलाय् शिक्षा दीक्षा काये धुंकाः उपराज जुल, अले अबुम्ह मदये धुंकाः जुजु जुल ।

जुजु जुइवं शिवि प्यंगू नगर लुखाय् प्यंगू, नगरया दथुइ छगू व राज भवनया लिक्क छगू यानाः खुगू दानशाला दयेकल । तर शिवि जुजु पिनेया वस्तु दान ब्युब्यु संतोष मजू । थःगु शरीरया ला, हि वा मिखा दान काः वःसा ज्यू धकाः मती तयाः लाय्कुलिं पिहां वल । उखे इन्द्रं शिवि जुजुया अधिष्ठानया परीक्षा यायेया निति वृद्धम्ह ब्राह्मणया रूप धारण यानाः शिवि जुजुया न्योने प्रकट जुल । जयजयकार यानाच्चन । जुजुं न्येनेवं वं धाल, महाराज, छिगु दान-संकल्पया गुगु कीर्ति घोष जुल, उकिं ब्याक्क लोक प्रभावित । जि वृद्ध जुल, हानं जिं मिखां मखं । छि निगःमछि मिखा दु, उकिं जितः छगः मिखा दान ब्यु, अले छिं नं खनी, जिं नं खनी ।

लिसलय् बोधिसत्त्वं धाल, ब्राह्मण ! छं छु आश यात, व पुरे जुइ । ब्राह्मण ! छन्त मिखा दइ । छं छगः मिखा पवन, तर जिं छन्त निगलं मिखा बी । छ मिखां खंम्ह जु । छंगु इच्छा पुरे जुइ ।

थथे धयाः बोधिसत्त्व शिवि परिषद्या दथुइ मिखा ल्हवयेगु जीमखु भालपाः अन्तपुरय् दुहां वन । हानं जीवक बैद्य सःतके छवत ।

उखे प्रजागण मुनावयाः हाः वल, हे देव, मिखा बी मत्य । जिमित वांछये मत्य । यक्व मोति माणिक्य ब्यु । रथ, सल, किसि ब्यु । मिखा छता दान बीमत्य ।

थथे धाःवःपित शिवि जुजुं नाइक लिसः बिल, 'बी धयाः गुम्हसिनं मबीगु इच्छा याइ, वयात बैय् च्चंगु बन्धन थथम्हं कयाः गःपतय् क्वखाःम्ह धाइ । गुम्हसिनं बी धायेधुंकाः बीमखु, व पापी सिबे नं पापी खः । गुगु पवन, व बीगु । मपवंगु मबीगु यायेमाः । उकिं जिं व हे बी, गुगु व ब्राह्मणयात मालाच्चन ।

हानं अमात्यपिसं आयु, वर्ण, सुख व बल मध्यय् छु आशा यानाः मिखा दान बीत्यना धकाः न्यंगुया लिसलय् शिवि जुजुं धाल, थ्व दान न जिं स्वर्गया आशाय् बियाच्चना, न जिं ऐश्वर्यया निति बियाच्चना, न जिं काय् म्हेयाय्, धन, राज्यया इच्छा यानाः हे बियाच्चना । थ्व ला सत्पुरुषया चरित्र खः । उकिं जितः दान बीगुली हे आनन्द ताः ।

जुजु शिवि हानं जीवक वैद्ययात धाल, हे जीवक, छ जिम्ह पासा खः । छ जिम्ह मित्र खः । छ स्यूम्ह थूम्ह खः । छं जिगु इच्छा कथं मिखा लिक्कयाः व पवगिया ल्हाःतय् तयाब्यु । जुजुं थथे बार बार धायेवं जीवक बैद्यं वासः तयाः मस्याक जुजुया मिखा ल्हवकेगु यात । अयनं मिखा पिल्हवये धुंकाः स्या हे

स्यात । पिहां वये धुंकागु मिखा चानाः लिकाये न्यः जीवक बैद्यं धाल, महाराज, बिचाः याना स्वयेमाल । जिं आःतक मिखा न्हापा गथे खः अथे हे याये फु ।

बोधिसत्त्वं धाल, ताउ बिके मते ।

जीवकं पिल्हवये धुंकागु मिखा चात । अबलय् तःसकं पीडा जुल । महारानीपि व अमात्यपि अन व्हाँय् व्हाँय् ख्वयाच्चन । जीवकं थ्व स्वयां स्वये मफयाः हानं धाल, महाराज, मिखा बी म्वाल । जिं वासः यानाः मिखा न्हापाथे हे जुइका बी ।

थ्वया लिसलय् नं बोधिसत्त्व शिवि धाल, थथे ताउ बिके मते । याकनं जिगु ल्हाःतय् मिखा तयाब्यु । जिं याकनं थःगु दान पूर्ण याये ।

जीवक बैद्यं न्हापां थःगु मिखा जुजुया ल्हाःतय् तयाबिल । हानं खःगु मिखां थःगु जःगु मिखा स्वस्वं वेदना सहयानाः शिवि जुजुं धाल, ब्राह्मण, वा । जितः थ्व मिखा सिबे सच्छिदुगं द्रःछि दुगं अप्वः सर्वज्ञ-चक्षु यः । थ्व मिखा बियागुया कारणं नं सर्वज्ञता रूपी मिखा लाना काये दयेमा ।

बोधिसत्त्वं थथे हे मेगु मिखा नं दान बिल । हानं उम्ह वेशधारी इन्द्रं निगलं मिखा दान काये धुंकाः सकसिनं खंक हे नगरं पिहां वयाः देवलोके वन ।

छुं ई लिपा जुजुया मिखाय् ला जाया वल । तर मिखां खंगु मखु । अले मिखां मखकं राज्यय् छु ज्या याये धकाः मती तसे राज्यया शासन भार मंत्रीपित लःल्हानाः उद्यानय् वनाः जुजु प्रव्रजित श्रमण-धर्म यानाः च्ववन ।

शिवि जुजु थुगु कथं प्रव्रजित गुणधर्मय् च्वनाच्चंबलय् देवराज इन्द्र प्रकट जुल । हानं इन्द्रं बोधिसत्त्व शिवियात धाल, यःगु वरदान पवं ।

लिसलय् बोधिसत्त्व शिवि धाल, हे शक ! जिके यक्व धन दु, सेना दु, अनन्त कोष दु । तर अयनं मिखा मदयेकाः अप्वः म्वाणाच्चनेगु सिबे मच्चनेगु हे ज्यू ।

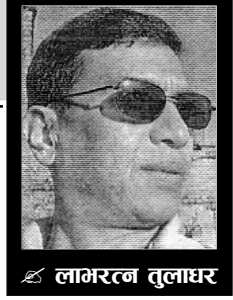
बोधिसत्त्वं थथे धायेवं इन्द्रं दानया प्रतिफल थन हे प्राप्त जुइ धकाः धयाः मिखा बीगु खँ धाल । थुकी शिवि जुजुं धाल, जितः हानं मिखां खंका बीसा सुयागुं मिखा कयाः मयः । मिखा दानया फल कथं जूसा जक यः ।

थुगु खँ न्यनाः इन्द्रं सत्यक्रिया यायेगु खँ धाल । शिवि जुजुं नं सत्यक्रिया यात, 'अनेक गोत्रया यथे जाःम्ह याचक जुइमा गुम्हसिनं जिके पवं वल, इपि जितः यः । जिगु थुगु सत्यक्रियाद्वारा जिगु मिखा ठीक जुइमा ।

बोधिसत्त्वं थथे छु सत्यक्रिया यात, मेगु मिखा नं उत्पन्न जुल । हानं थुगु मिखा स्वाभाविक हे जक मखु, दिव्यगु नं जुयाच्चन । अनं लिपा बोधिसत्त्व शिवि दानया प्रतिफल न्यथनासकसितं दानादि कुशल कार्य यायेगु शिक्षा ब्युब्यु धर्मनुसारं शासन यानाच्चन ।

कथहं ...

राष्ट्रिय जनगणना : नेपाली बौद्ध्यात हाश्या

लामरत्न तुलाधर

खःगु मिल्त्याः गुकथं वयेकेगु ?

ला बला लिपा हे २०६८ साल क्यनी । १० दँय छकः नेपाःया मिल्त्याः (जनगणना) फेर्कथं कया च्वंगु इवल्य थुगु दँय नं मिल्त्याः कामि (गणक) वर्ग नेपाःया सारा जिल्ला व गामय चख्यनाः कार्यरत जुइ । थुगु अवस्थाय भीगु दायित्व छु जुई थ्व आवंनिसं सोचविचार यानाः तयार जुइमाले धुकल । न्हापा न्हापा काःबले उकथं पूर्व तयारी छु हे मयाःगुलि भी नेवाः तयगु, नेपाल भाषाभाषीपिनिगु व बुद्धधर्मावलम्बी पिनिगु सही तथ्यांक सरकारं पितमबिल धयागु आपालं खँ न्यनेमाल । जनगणनाया न्हुधाः यायेगु धैगु हे हिलावना च्वंगु देशकालय नेपाःया जनताया अनेक दृष्टि हिलावना च्वंगु किपा पिब्येगु सही खः । तथ्यांकया थासय मिथ्यांक वल धाःसा उकिया नोक्सानी भीसं नं फये मालेफु ।

बौद्ध संस्थातयगु ब्वहलय जिम्मेवारी :-

वर्तमान नेपाःया सम्पूर्ण जनसंख्याय बुद्धमार्गीपिनि ल्याः यथार्थय आधारित कथं कालधाःसा ६५% प्रतिशत म्हो मजुइगु खँ नां जाःम्ह प्रा. माणिकलाल श्रेष्ठजुं छुं दँ न्हयो छगु सभाय कनादीगु खः । धर्मनिरपेक्षताया घोषणा लिपा छुं छुं बौद्ध नं इसाइ धर्म ग्रहण याःगु ल्याः क्वपाला स्वःसा ६०% ला थौकन्हेया नं दइतिनि । थुगु ल्याःयात आधिकारिक रूपं प्रमाणित यायेगु निम्ति थीथी जनजातीलगायत भी नेवा बौद्ध जनसमुदायं नं थःथःगु क्षेत्रं न्हयचिलाः ज्याइवःत न्हयाकेनिम्ति ग्वसाः ग्वयेगु लिबाके मजिल ।

बौद्ध एकतया पंगलः म्हसीके :-

सकसिनं मचाबले हे ब्वना न्यनातःगु खँ जुइमाः

कि थःफिगोलं जायेफुसा कर्किसं सं छपु हे हायेके फैमखु । अर्थात् **Unity is strength.** भीपि छगु हे घेराय गोलबन्द जुइ मफइगु मखु मात्र भतिचा बुद्धि

भतिचा सहनशीलता व भतिचा लिङ्गां मगाना च्वंगु

जक खः । उकिं थौया नेवाः बौद्ध समाज चट्टानथें छधिकका जुइगु लँय गुलि नं गलः व पंगलः दइ, उकियात म्हसीकेमाल, अले सकलें जानाः चीकेमाल । पिनें वइगु बाधा छखे लिकाः आःयात भीगु थःगु हे दुने सुधारयानिम्ति पियाच्वंगु लंपख्याः तयत निं तिफ्यायेमाःगु आवश्यकता दु ।

थ्व च्वमिया आत्मनिरीक्षण व अनुभवया लिधंसाय धायेगु खःसा नेवाः बुद्धमार्गी समाज ईया प्रवाह म्हसीका न्हयब्यायेगु लँया बाधा थुपि खनेदु-

क) थिति मल्लया पालय क्वचिका थकूगु थजात-क्वजातया बन्धन कानूनी रूपं मुक्त जूगु ४५ दँ पुले धुकल । शिक्षा, स्वास्थ्य, नसा त्वंसा-पुँसा (फेशन) अले साहित्य व संगीत आदि क्षेत्रय वःगु हिउपाः भीसं नं व्यवहारय नालाच्वना । तर थःगु जन्म कुलया आधारय अभिमान यायेगु व क्वयलानाच्वंगु वर्ग व क्वजात धयातःपिन्त मैत्री भावनां स्वयेगु नालेगु संस्कारया तच्चःगु अभाव जुयाच्वन तिनि ।

ख) गोरखाया शाह पृथ्वीनारानं स्वनिगः कब्जा याःबले थनयापि हे नेवाःतयसं ध्वाखा चायेका दुकाःगु धाइ । थ्व नेवाः राष्ट्र (जाती) यात थःगु वशय तयातयेगु उपाय छु जुइफु धकाः न्यनेकने याःगु बखतय थनया व्याक धैथे नेवाःतयत प्रत्येक वर्ग वा जातया समाजयापिन्त

थीथी धर्मकर्मया ज्यालिसें गुथि न्यायेकेत गाक्क आयस्ता वइगु भूमिया प्रवन्ध यानाबिल धाःसा थुपि उकी हे चाकुइ भुजिंथें प्यपुनाच्चनी । थ्व धयागु २५० दँ हे मदुनि । अथे हे वंशावलीकथं मल्ल जुजुतय् पतन जूगु समयस नेवाःतय्सं म्येया ला नये सयेकूगु मुशिकलं २०० दँ तिनि दत । ५-६ गू पुस्तां म्येय् क्वःथलाः भव्य व गुथि हनेगु संस्कार भीगु जःखः स्वयेगु मिखा व सोचविचार यायेगु न्ह्यपुं हे लाता याना बिउगु खनेदु ।

ग) थौकन्हे बुद्धमार्गी नेवाः स्वब्व दलाच्वंगु भू सिइदु । न्हापांगु थेरवाद खेमाया प्रभावशाली भन्ते गुमापिनि भक्तजन समुदाय । निगूगु वज्रयानी वा महायानी गुरु वज्राचार्यपिनि मुखारवृन्दं प्रकट जुइगु आदेश निर्देश हे धर्म व संस्कृतिया संरक्षण भाःपीगु पुचः । अले स्वंगूगु पुचःखः १०-१२ न्हु बन्द पःखाः दुने बेफिक्कि ई छ्यानाः थःत विपश्यी भाःपियाः मेपि फुक्कं अज्ञानी व व्यर्थ समय फुकीपिंथें क्वन्ह्याना ब्यवहार याइपि । थुपि स्वंगुलिं पुचःया मनूतय्के सद्धर्मया लक्षण-शिष्ट व्यवहार, विनयशीलता, मिलनसारिता, निर्लोभीपहः, आशक्तिं विहीनता आदि म्हो मात्रा जक लुइ । थ्व सकतां बाधा व्यवधान भीसं थःपिसं हे चायकेमाः, थुइकेमाः, चीकेमाः । थुगुनिस्ति उत्प्रेरणा बीगु छगू श्लोक थौ नं उलि हे सान्दर्भिक जू नि ।

वेद प्रामाण्यं कस्यचित् कर्तृवादः,

स्नाने धर्मेच्छा जाति वादावलेपः ।

संतापारम्भ पाप हानाय चेति,

ध्वस्त प्रज्ञाना पंच लिगानि जाइये ॥

प्रकाश पण्डित व अद्वितीय बौद्ध दार्शनिक धर्मकीर्तिजुया सिलः या अर्थ- गुगु सफू वा ग्रन्थ हे प्रमाण तायेकेगु; सुं ईश्वर संसार न्ह्याकाच्वन भाःपेगु; तीर्थय् मोल्हुयाः पाप कटे जुल धायेगु; थःगु कुल (जात) या घमण्ड यायेगु; सरिरयात कष्ट बियाः पुण्य लात भाःपियेगु- थुपि न्याता (५ थी) जड बुद्धि मनूया लक्षण खः । भीपिं अथे मजुइमा धकाः निरन्तर सतर्क व सजग जुया च्वने फयेमाल । अस्तु ॥ ♦♦

त्यागी जुया केने हे मफु

ज्ञानेश्वर निमा

मयल जि थ्व वसः भगवन्,

पुनाः जिं ह्युं याये मफु ।

राग व द्वेष, लोभ-मोहया प्यासं,

त्वतूगु हे मखु भगवन् ।

असन्तोषी जुया दुःख मन तायेका,

वसः पुनाजक ह्युयाये ?

लोभ-मोहं ध्वातु-मत्तु ध्वाकाः,

त्यागी जुया ह्यु याये भगवन् ?

स्वार्थया खिपतं चिना तल जितः,

फेना जिं फेने हे मफु ।

वसः पुनाथे त्यागी जुयागु,

स्वैतं केने हे मफु भगवन् ।

बाय् कयाच्वन जिगु नुगलय्,

गय यानाजिं थनेगु ?

सदांया नितिं वये मफयेक,

ह्यु याना जिं पनेगु भगवन् ।

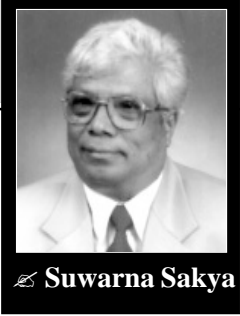
पनेगु उपाय् सेना ब्यु भगवन्,

थनेगु उपायनं कनाब्यु ।

वसतं जक मगात जितः,

मेगु ह्युं दुसा ब्यु ।

Birth and Duty

☞ Suwarna Sakya

It is the matter or ancient and historical perception that man's birth and duty appears according to clan hierarchy system. The duty of the same clan is also fixed in which he takes birth. Those who take birth in some combatant clan will be doing the duty of the combatant only. Those who take birth in non-violent race will conduct the duty of not doing violence. The culture of man is based on both birth and duty. The culture of man will be based on in accordance to his clan, place and country. The culture is such a subject that is created according to need. When there is no need, then there will be reformation in cultural activity. Culture is active. Though there is reformation in culture, its initial basic importance will be remaining. The base form of one's own father remains even after his death. That is why the son will revere it by remembering him and it will be the matter of pride.

Any pride matter is humane and it is noble. The ungracious matter won't possess pride. And such issue's prestige will get scattered. The matter that carries vested interest will be harmful and undeclared and on such matter there will be no grace. Those who think insulting others and letting others in trouble to be the matter of self-satisfaction will be in the cue of foolish people. If a man who is considered social lives in a society but doesn't care about anything of other but always remains rigid in own things then such person will be secluded from the society itself. Neither there will be any importance nor prestige of such person in the society.

The culture of man gets dismantled due to weakness of education, wisdom, knowledge and feeling. The dismantled culture won't be the matter of distinguishing right or wrong and in such cultural supporters there will be trend made of stupefied strength and rigidity. Although there is some kind of intellect in man, it needs the necessity of

'*Prajna*' or wisdom. The wisdom will not emerge only by studying; nonetheless it is raised though feeling. In the matter or wisdom that is gained through study only, there will be more discussion. Even though the people who have become learned through the widening of knowledge talks about the wisdom, they will even get missed in practicality. Those who regard animal sacrifice as inhuman trend of violence says that ritual sacrifice should be made by slashing coconut, sugar-cane, radish, ginger and pumpkin instead of animal sacrifice. Similarly they say that by giving such sacrifice people are performing the symbolic rite of killing hatred, savage, attachment and greediness. By saying so, they're forwarding the culture of violence. Though it is said that they won't conduct violence but they will use the term of killing and also will use the word slashing. The greed, savage, aggression, allurements etc are not the topic of killing but of eliminating. What is the necessity of relating sacrifice with it? Why there remained necessity of generating violent feeling by using the term *violence* instead of violent act when it is said that there will be no conduct of violence? To wipe out desires of organs that is mind-willed means controlling them, and keep patient. The ascetics use yoga, chanting, meditation, concentration and Samadhi to remain patient in order to get prevent from the matters of bad and harmful. To become ascetic means to become pious. Anyone will become saint if the mind and heart is pure and pious. Is there any compulsion to sue sword in order to control anything? It will be mis-interpreting the knowledge on wisdom or "*Prajñajñana*" When we explain it by talking about violence while we discuss this knowledge of wisdom.

Today there are many Buddhists in Nepal

who claim themselves to be Buddhist by birth but most of them have been appeared to be disobeying Buddha's teaching. Though calling themselves Buddhist, people were seen who are against Buddha's teaching and generate killing and violence in the name of culture. It is not thought that whether the culture of spraying blood in the wheel of chariot as worshipping ritual along with animal sacrifice of god of welfare of all, namely Karunamaya, who is regarded as compassionate god having compassion over all creature and truthful people is the culture of Lord Karunamaya or not. Isn't it necessary to be Buddhist by duty who considers being so by birth? Those are also seen who claim themselves to be Buddhist and feel proud by being blind with selfishness and imply the non-Buddhist activity. Some even emerge claiming themselves to be real Buddhist who will even thrust Buddha into whirlpool by saying that activity against Buddha's saying is the Buddha's instruction, Buddha's saying and the trend of Buddha. In this

way, it is seen and found that Buddhists are different according to birth and duty in Nepal.

There is an axiom in Buddhism: "Pannavantassa ayam dhammo". It means that Buddha has said that this religion is for those who are wise; the human body is made by the birth. And life is operated through duty. Nothing happens by saying through mouth nor does anything happen by learning and understanding. Something happens through conduct only for mankind. The conduct in accordance to religion is the real duty. We can find abundant Buddhists who regard the success of birth as Buddhism. If we are to speak boldly, we can find only a few people who even try to understand what Buddhism is despite those who follow the instruction of Buddha. It is more disgusting that those who are committed to follow this religion by knowing and understanding it also seems to be remaining sagging by getting into social drift to make a nice Buddhist community. ♦

Qualities for Success

To day the society and country are declining day by day because of ignorance of individual quality. The individual quality is highly required for develop himself and society. Should we ask the situation of current situation of Nepal is because of lack of Personnel quality and improper work of everywhere and every works? "Qualities of successful individuals"

*Wise and virtuous,
Gentle and eloquent,
Humble and amenable
Such a person will attain success.
Energetic and not lazy,
Unshaken by troubles,
Of good conduct and intelligent,
Such a person will attain success.
Approachable and friendly,
Kind with words and unselfish,*

*A teacher, guide and leader,
Such a person will attain success.*

Qualities regarding the character of an individual come first and morality is the foundation on which everything else rests upon. Thus one has to be wise and virtuous to have true and long-lasting success. This means that one must not only able to distinguish right from wrong. One should also be gentle and not harsh, not hurt others with words, and be humble and agreeable.

There are the essential qualities required for a successful working life. In earning a living or in business, no other quality can replace the readiness for hard work. Remaining steadfast despite trouble or problems, and maintaining one's

Compiled by: Shishil Chitrakar

integrity in times of difficulties are also vital elements. Being polite and well-mannered and keen to improve by learning new skills or methods are the other necessary qualities for success in business or at work.

Finally, the individual should be open and friendly, and not aloof or proud. He or she should speak kindly, lead by good example, and be willing to share knowledge and experience with others. To lead others along the same path of accomplishment will bring complete and absolute successes and to any individual.

Qualities of successful of leaders

Generosity, pleasant speech,
Being helpful to others,
Treating all with fairness,

At every place and as each case demands.

These four winning ways hold the world together,
Like the lynchpin of a moving carriage.

If these winning ways do not exist,
Then no mothers or fathers will receive
Honor or respect from their children.

The wise reflect rightly on these four winning ways. They therefore attain greatness and the praise they so deserve.

For any society to be successful, it needs to have leaders with positive qualities. These leaders, whether in government or business, should be generous by nature and free from excessive greed. If not they may succumb to corruption, embezzle the community's resources and steal from the public or from their own companies. Corruption, if unchecked, will definitely lead to the downward spiral of any society and eventually result in great hardship for the entire community.

Good leader must be unselfish, compassionate and willing to use the community's wealth and resources to help the needy and assist the underprivileged to improve them. In this way, society will develop and progress at higher levels.

Leaders must be skillful in their use of speech and certainly not demean or humiliate

anyone as this will breed hatred, resentment and disharmony. Leaders must never abuse their positions, and must observe the rule of law in all circumstances. Finally, they must emphasize fairness and equality for all, regarding of wealth, religion, race or status.

In short leaders in society should be generous, pleasant, helpful and impartial, with a desire to see everyone enjoy happiness and prosperity. These qualities hold society together, without which, it will deteriorate and decline. If they do not have any of these qualities, society's leaders will not have the respect of the younger generation.

Leaders, who realize the importance of these qualities and practice them, will thus attain greatness, fame and praise, for they lead their society to stability, prosperity and success." (Source: T y Lee, A Life of Blessings, Printed by, Kepmedia International Pte. Ltd, 22 Jurong Port Road Tower A #04-01 Singapore 619119.)

No body will say the current situation of society, country is in good condition. What is the root cause of this? Whether the society, nation is diverted to find the main cause and just losing valuable time for the name of meeting, seminar etc? Thus the individual quality is highly required for nation and society develop. The Buddhism will be proper tools and instrument for the development the individual quality.

It is suitable the remembrance of Dhammapada Sloka (308)

Seyyo ayogulo bhutto-tattho aggisikhupamo

Yan ce bhunjeyya dussilo-ratthapindam asannato.

Meaning: Better to swallow a red-hot iron ball (which would consume one) like a flame of fire, than to be an immoral and uncontrolled person feeding on the alms offered by people. (Narada Thera, The Dhammapada, Pali text and translation with stories in brief and notes)

Thus the only one way for social and individual quality develop through Buddhism and technique of it's should be taught in each person through the nation education policy.

Be Happy !

Meditation and Reflection-I

Bhikkhu Upatissa

Certainly, we would like to accept that 'meditation' must have become an important part of most people in their daily life. Peace is today's must required aspect in every country. Although many people talk on this subject they seem to have failed reaching the proper way towards peace. Meditation could be a kind of proper guidance for those who have sought for peace of their mind while working and living with people of various opinions in society.

Many kinds of meditation practices could be found out in modern society. To whatever system of belief people might belong, no doubt, they all would listen to instructions that were concerned with meditation and practices so as to promote their understanding of it.

Time has changed incredibly from those days of people's childhood. The children of the past time have become adults, young boys and girls have become mothers and fathers, mothers and fathers of the past are now grand mothers and grand fathers. Along with the smooth change and of hard time all these people's understanding also must have altered from their former views and beliefs.

Today wherever we go we pay attention to the importance of time. Time seems to have become very short and space is very small. Since we have to do many things in day today life we accept that we do not have enough time. Since population has increased bigger and bigger we inspect new locations to build more houses and think to create peaceful environment in the selected locations. Of course, we might not be able to do all that we had dreamt for peaceful environment, yet, we do hope to achieve peace at least wherever we migrate to settle down. Peace could be one of most needed facts for many people to select new locations where they would think that they could bring up their children, where they would consider new hopes and plans for their children to achieve

success in the future. Wherever people might move in pursuit of their future hopes and plans they would not be able to see their dreams come true until and otherwise they themselves knew the nature of mind that was dominated by excessive greed, hatred or anger and delusion. In other words peace although is a crucial thought, we as human beings frequently dominated by greed, anger or delusion would confront with unfavourable things that would come into existence as a result of greed, anger or delusion. In order to find peace and a way to peace, nothing could be better than meditation which would lead to self confidence in the course of training and then would be instrumental in seeing real nature of life.

World has changed so fast and it seems to have developed technologically and scientifically. We could see many items when visiting shopping complexes but we have yet not found medication to cure the sickness of the mind. We have not yet found medication to stop being old and to chase away the messenger of death. While struggling to live and work, unknowingly we become sick and eventually the bait to the messenger of death.

The space in the sky looks like very small and so is in the sea. We might notice that the concept of technological and science developments have already occupied almost all spaces in the universe. Roads are always busy with moving vehicles. Although roads appear as if wide and broad we often see traffic congestion. Careless drivers cause road blocks. Accidents and death tolls are rising high day by day. Pollution is another problem which needs to be brought down to the zero-point. Pollution has made environment unclean and even caused health problems. Wherever we see now we have to think about the

possibility of creating clean and beautiful environment to live the rest of days unaffected by pollution.

In some days it is very difficult to open nose for the wind that brings stingy smell and other days we cannot walk on streets – rotten smell from collected garbage. What have we achieved from modern developments if we are to see only unclean environment almost in every corner of street and uprising smell out of that collected garbage. Are we really satisfied with jobs that we have to do or that we have been employed to do? Have we ever got enough time to think over what we are doing or things that we do would change us towards better way of life? These could seem as if non-sense when speaking to the mind. Are we yet not blind if we ignore them? To open the eye and see the truth we should not ignore any important issue

but if we could not change them we would like to change first ourselves and see the essence of life that could be achieved. In this regard, meditation could be a solution to achieve peace of mind despite seeing all these things in and around, in busy and chaotic society.

Many meanings of ‘meditation’ can be available in Dictionaries. Masters of meditation can interpret it in various ways. Many religions appreciate meditation. Meditation has prevailed for over more than hundred thousands of years. Even before the advent of Buddhism the practice of meditation had existed in the world. At the early stage of Buddhist emergence two systems of schools of meditation could be investigated. One of these two systems was called ‘Granthadhura’ while the latter was known ‘Vipassanadhura.’

(to be continued...)

Are you Swallowing the Iron Ball?

(A reminder of our duties and responsibilities)

We are born in this world. Let us make it a better place to dwell in.

We are born in a society. Let us make it better than we found it.

We are born in a family. Let us make our family happier than it was before.

We are born and brought up by our parents. Let us make them happier day by day. And let us make ourselves healthier, wealthier and wiser so that we can help others.

We are born to family, living in a society in this world. World have got duties and responsibilities.

We are not born free to do whatever we like. To think that we are free to do whatever we like, would be a wrong view of life.

A wrong view leads us to self destruction. A wrong view leads us to wrong, immoral acts, temporary pleasures and eternal doom.

Let us cultivate right views, right resolution, right way of speaking, acting and living,

Let us cultivate a healthy mind in a healthy body.

It is easier to to down the drain, to destruction and oblivion. It is difficult to climb up the hill to success, fame, peace and happiness, which way should we choose?

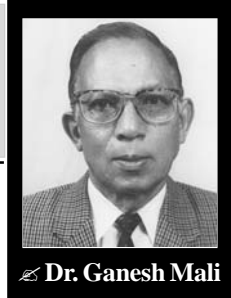
Life is for struggling upwards to success, peace and happiness. It is not for idleness, failure and going down the drain to oblivion.

The Wise One Buddha has spoken thus:

Think correctly. Do not waver and get lost in idleness and pleasure drives. Do not swallow the sugar coated iron ball and then wail lament that it is hot, burning and painful.

**Jhaya bhikkhu, ma ca pamado-
ma te kamagune bhamassu cittam
Ma lohagam gili pamatto-
ma kanvi dukkham idan'ti dayhamano.**

(Dhammapadan 371) ♦

Dr. Ganesh Mali

बौद्ध गतिविधि

आनन्द कुटीमा मासिक बुद्धपूजा

५ फागुन २०६७, स्वयम्भू । मिला पुन्नि (माघ) का दिन आनन्द कुटी विहारमा मासिक बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दानप्रदान तथा भोजन कार्य सम्पन्न भयो । पंचशील-प्रार्थना, बुद्धपूजापछि थाइलैण्डमा विद्यावारिधी गरिरहनु हुन आनन्द कुटी विहारका पूर्व सचिव भिक्षु प्रज्ञामूर्तिले थाइलैण्डको बुद्धधर्म बारे प्रकाश पानुहुँदै बुद्धोपदेशलाई जो कसैले दैनिक जीवनमा उतार्न सके सुखशान्ति प्राप्त हुनसक्छ भनी धर्मदेशना गर्नुभयो ।

कुमार मन्तेको स्वास्थ्य लाभ

६ फागुन, काठमाडौं । आनन्दकुटी विहारका प्रमुख ८४ वर्षीय आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर गत पुष ७ गतेदेखि १८ दिन अस्पतालमा भर्नाभई उपचारपछि बुद्ध विहारमा स्वास्थ्यलाभ गरिरहनु भएको छ । आराम गरिरहनुहुँदा शुभचिन्तक उपासकोपासिकाहरूबाट दान-दातव्य प्राप्त भइरहेको छ ।

गतांकहरूमा समेत प्रकाशित भएका छन् । सबै समेट्न नसकिए पनि केही मात्र उल्लेख गरिएको भने प्राप्तसहयोगः-

१) सुमना शाक्य, तानसेन	२,०००-
२) मुकुन्द श्रेष्ठ, कालिमाटी	२,०००-
३) प्रेम बहादुर तण्डुकार, पुतलीसडक	२,०००-
४) मंगल प्रसाद वज्राचार्य, तानसेन	२,०००-

ध्यान केन्द्रको रजत महोत्सव

१८ फागुन, काठमाडौं । विगत २५ वर्षदेखि निरन्तर रूपमा सतिपट्ठान विपस्सना भावनाको माध्यमले सर्वसाधारणलाई मार्गनिर्देशन गरिरहेको अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रको रजत महोत्सव-धार्मिक समारोहको उद्घाटन म्यानमारका प्रसिद्ध ओवादाचरिय सयादोजी भदन्त पण्डिताभिवंस महास्थविरले गर्नुभयो । उहाँले ध्यानकेन्द्रको रजत वर्षसम्म आइपुग्नुलाई उपलब्धि ठान्नु र सन्तुष्ट भई अभिमान प्रदर्शन गरे अगाडि बढ्न नसकिनेतर्फ सतर्क गराउनुभयो ।

केन्द्रका धम्मानुसासक भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर, संरक्षक अनागारिका धम्मवती, सयादो उ कुण्डल महास्थविरले धार्मिक मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको महोत्सवमा केन्द्रका अध्यक्ष सुश्री अमिता धाखाले स्वागत एवं रजत महोत्सव प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो । ध्यान केन्द्र स्थापनाको सुरुवातदेखि महत्वपूर्ण योगदान दिएकाहरूको स्मरण एवं उहाँहरूलाई कृतज्ञता ज्ञापन गरिएको सो कार्यक्रममा अ.बौ.भा.के. रजत महोत्सव स्मारिक-२०६७

भदन्त पण्डिताभिवंस महास्थविरबाट, अ. अगजाणीद्वारा अनुदित पपतित सूत्रको न्याख्या पुस्तक नेपालका संघउपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट, अ. विमलजाणीद्वारा अनुदित सतिपट्ठान उपदेश पुस्तक अ.ने.भि.महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बोधिसेन महास्थविरबाट, अ. विमलजाणीद्वारा अनुदित ध्यान-जाँचसम्बन्धी न्यावहारिक निर्देशन पुस्तिका (नेपालभाषा) भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरबाट, भिक्षु जाणावुधद्वारा अनुदित ध्यान-जाँचसम्बन्धी न्यावहारिक निर्देशन पुस्तिका (नेपालीभाषा) अनागारिका धम्मवतीबाट, अ. नन्दवतीद्वारा अनुदित परिहानीबाट हासिल हुने लाभ पुस्तिका अनागारिका धम्मवतीबाट विमोचन गरिएको थियो । केन्द्रका उपाध्यक्ष शान्तमान शाक्यद्वारा धन्यवाद ज्ञापन गरिएको सो सभामा उपाध्यक्ष मदनरत्न मानन्धरले कार्यक्रम संचालन गर्नुभयो ।

२०४२ साल जेठ २३ गते शिलान्यास सम्पन्न उक्त केन्द्र निर्माणका लागि सुश्री चैत्यमाया शाक्य (अ. चन्दजाणी) ले ७ रोपनी ६ आना ३ दाम जग्गा दान गर्नुभएको स्मरणीय छ ।

मगर बौद्धको राष्ट्रिय सम्मेलन

२३ फागुन, ललितपुर । लुम्बिनी विकास कोषका कार्यकारिणी सदस्य तथा बुद्धविहारका प्रमुख भिक्षु कोण्डन्यले नेपाल मगर बौद्ध सेवा समाजको तेश्रो राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनको उद्घाटन गर्नुभयो । आसन्न राष्ट्रिय जनगणनामा बौद्धहरू सचेत भई चनाखो हुन सकिएन भने अझै बौद्धहरूको माग सम्बोधन हुन सक्दैन भनी चितवनमा सम्पन्न सो दुईदिने सम्मेलनको उद्घाटन गर्दै भिक्षु कोण्डन्यले बोल्नुभएको सो सभामा नेपाः राष्ट्रिय पार्टीका अध्यक्ष डा. केशव मान शाक्य, पूर्वमन्त्री गोरे बहादुर खपाङ्गी, धर्मोदय

सभाका केन्द्रीय उपाध्यक्ष लक्ष्मीदास मानन्धर, महासचिव सुचित्रमान शाक्यले शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो । समाजका अध्यक्ष देउबहादुर मगरको सभापतित्वमा सम्पन्न सो उद्घाटन समारोह महासचिव इन्द्रबहादुर राना मगरले संचालन गर्नुभयो ।

सम्मेलनमा जनगणनालाई मूल विषय बनाई भाषा मगर लेख्ने, धर्म बौद्ध लेख्ने, थरको पछाडि मगर लेख्ने, नमेटिने अक्षरले लेख्ने, ठीकसँग फाराम भन्थो भरेन सतर्कता अपनाउन अपील जारी गरिएको छ ।

सुलक्षकीर्तिमा धार्मिक समारोह

२८ फागुन, कीर्तिपुर । संविधान सभाका अध्यक्ष सुवासचन्द्र नेम्वाङ्गले समयमै संविधान घोषणा गर्न निरन्तर जनदबाव कायम गरिनुपर्ने भनी सुलक्षण कीर्ति विहारको एक सप्ताहव्यापी धार्मिक कार्यक्रमको अवसरमा बताउनु भयो । विहारका प्रमुख अनागारिका डा. अनोजाले विहारलाई २७ रोपनी जग्गा ३० वर्षको लागि उपलब्ध भएको जानकारी गराउनुहुँदै विविध आयामिक सेवामूलक कार्यक्रम गर्दैजान सहयोगको लागि आह्वान गर्नुभयो । कला प्रज्ञा प्रतिष्ठानका उपकुलपति किरण मानन्धर, बुद्ध विहारका प्रमुख भिक्षु कोण्डन्यले मन्तव्य दिनुभएको सो कार्यक्रममा विहारको लागि उल्लेखनीय योगदान गर्नुहुनेहरूलाई विशेष सम्मान गरियो । अनागारिकाहरू मागुणवती र धम्मवती, सभासद तीर्थराम डंगोल, पूर्वमन्त्री कृष्णगोपाल श्रेष्ठ, नेवा: जागरण मञ्चका संयोजक सुजीव वज्राचार्यको उपस्थितिमा समारोह सम्पन्न भएको थियो । भगवान् बुद्धको चार प्रकारका अस्थिधातु प्रदर्शन, अधिधर्मपाठ, अनागारिका प्रव्रज्या, ऋषिनीदीक्षा, धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन गायनलगायत विविध कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो ।

बुलुमा वार्षिक कार्यक्रम

२८ फागुन, ललितपुर । बौद्ध शान्ति विहार, बुलुको स्थापनाकालदेखि विहारको निर्माण तथा विविध क्षेत्रमा सहयोग गर्दै आउनुभएका विगतका पदाधिकारीहरू तथा विहार निर्माणका लागि सहयोग गर्नुहुने उपासकउपासिकाहरूलाई भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरसंमुख एक समारोहबीच सम्मान गरिएको छ । योगदान हुनेहरूको सम्मान गर्नु, कृतज्ञ गुण सम्भिन्नु सत्पुरुषको धर्म हो भनी बुद्धको उपदेश बारे भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले धर्मदेशना गर्नुभयो ।

भिक्षु संघको विशेष मेला हुने

१८ फागुन, काठमाडौं । अखिले नेपाल भिक्षु महासंघका संघसदस्यहरू मेला गराई समसामयिक विषयमा छलफल एवं संघसदस्यहरूलाई मार्ग निर्देश गर्न यही चैत्र १८ गते विशेष मेलाको आयोजना गर्ने निर्णय गरिएको छ । संघसदस्यहरूलाई विशेष भेलामा अनिवार्य उपस्थितिका लागि अ. ने. भि. महासंघका सचिव भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविरद्वारा हस्ताक्षरित पत्र संप्रेष गरिएको छ ।

म्यानमारबाट उदयभद्र सम्मानित

४ चैत्र, कीर्तिपुर । म्यानमार सरकार, धार्मिक मन्त्रालयले बुद्धशासनिक क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका स्वदेशी-परदेशी धार्मिक व्यक्तित्वहरूलाई कदर-सम्मानस्वरूप विभिन्न पद-सम्मानले विभूषित गरिँदै आएअनुरूप यस वर्ष विश्वशान्ति विहारका आवासीय नेपाली भिक्षु उदयभद्रलाई एक विशिष्ट धार्मिक समारोहबीच सद्गम्भ जोतिकधज सम्मान-पदवी प्रदान गरिएको छ । यसरी नै गतवर्ष अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बोधिसेन महास्थविरलाई महासद्गम्भ जोतिकधजद्वारा सम्मानित गरेको थियो ।

स्मरण रहोस् म्यानमार सरकारले नेपालका संघमहानायक दिवंगत भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरलाई अग्गमहापण्डित, संघनायक दि. अनिरुद्ध महास्थविर, संघनायक दि. शाक्यानन्द महास्थविर, संघनायक दि. भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर, वर्तमान संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर, संघउपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका पूर्व अध्यक्ष आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, अ.ने.भि. महासंघका पूर्व उपाध्यक्ष धम्माचरियो भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरलाई अग्गमहासद्गम्भ जोतिकधज सम्मान-पदवीद्वारा विभूषित गरिएको थियो । यसरी नै डा. भिक्षु सुगन्धलाई महासद्गम्भ जोतिकधज, धम्माचरियो अनागारिका धम्मवतीलाई अग्गमहासद्गम्भ गन्धवाचक पण्डित, अनागारिका जाणसीला, अनागारिका सत्यशीला, दाता-उपासक द्रव्यमान सिं भाइराजा तुलाधरलाई सद्गम्भ जोतिकधज उपाधिद्वारा सम्मान गरिएको थियो ।